

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 9 ноември 2023 г.
(OR. en)

15094/23
ADD 1

ELARG 71
COWEB 135
COEST 586

ПРИДРУЖИТЕЛНО ПИСМО

От: Генералния секретар на Европейската комисия, подписано от
г-жа Martine DEPREZ, директор

Дата на получаване: 9 ноември 2023 г.

До: Г-жа Thérèse BLANCHET, генерален секретар на Съвета на
Европейския съюз

№ док. Ком.: COM(2023) 690 final

Относно: ПРИЛОЖЕНИЯ към СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО
ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ
ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА
РЕГИОНИТЕ

Съобщение относно политиката на ЕС за разширяване за 2023 г.

Приложено се изпраща на делегациите документ COM(2023) 690 final — приложения.

Приложение: COM(2023) 690 final — приложения

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 8.11.2023 г.
COM(2023) 690 final

ANNEXES 1 to 5

ПРИЛОЖЕНИЯ

към

СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ

Съобщение относно политиката на ЕС за разширяване за 2023 г.

{SWD(2023) 690 final} - {SWD(2023) 691 final} - {SWD(2023) 692 final} -
{SWD(2023) 693 final} - {SWD(2023) 694 final} - {SWD(2023) 695 final} -
{SWD(2023) 696 final} - {SWD(2023) 697 final} - {SWD(2023) 698 final} -
{SWD(2023) 699 final}

Приложение 1. Основни принципи на процеса на присъединяване

Върховенството на закона, основните права, функционирането на демократичните институции и реформата на публичната администрация, както и икономическите критерии съставляват ядрото на т.нар. „**основни принципи**“ на **процеса на присъединяване към ЕС**. Повишаването на конкурентоспособността, просперитета и благосъстоянието на обществото се опира на качеството на институциите и управлението, като то е и в основата на способността за спазване на достиженията на правото на ЕС във всички области. Поради това надеждните и необратими реформи, свързани с основните принципи, са от решаващо значение, за да могат държавите, обхванати от процеса на разширяване, да гарантират напредъка по своя път за присъединяване към ЕС.

В редица държави, обхванати от процеса на разширяване, беше отбелязан известен напредък по отношение на **съдебната реформа, основните права** и функционирането на **публичната администрация**, включително управлението на публичните финанси. По-специално в Молдова и Украйна беше отчетено трайно активизиране на работата по съответните програми за реформи. Като цяло напредъкът по изпълнението на **икономическите критерии за присъединяване** продължи да бъде твърде бавен, за да се намали съществено икономическата разлика с ЕС.

В държавите, обхванати от процеса на разширяване, има добри примери за това как възможността за присъединяване към ЕС е двигател за програми за реформи, насочени към трансформиране на институциите и обществата. Въпреки това продължават да съществуват много пречки. Макар и не в еднаква степен в отделните държави, като цяло има отрицателна и тревожна тенденция на разпространена политическа и институционална съпротива срещу промените, по-специално спрямо засилването на **борбата с корупцията**. Постоянният ангажимент за предотвратяване на корупцията и поддържане на култура на почтеност продължава да бъде важен приоритет, включително чрез интегриране на мерките за борба с корупцията в най-уязвимите сектори. Правоприлагащите и съдебните органи се нуждаят от повече правомощия и независимост, за да се гарантира съдържателна и безпристрастна борба с корупцията. Тревожно е, че продължават да се наблюдават елементи на обсебване на държавата от частни интереси, със заплахи за демократичната стабилност, корупция по високите етажи и неправомерно влияние от страна на олигарси, наред с опити на организирани престъпни мрежи да се намесват в икономиките, политическите системи, администрациите и медийната среда на държавите. На всички тези предизвикателства трябва спешно да се отговори чрез системни и всеобхватни подходи.

Ключов показател за отговора на тези тенденции ще бъде постигането на надеждни резултати под формата на проактивни разследвания, наказателни преследвания и окончателни присъди, свързани с корупция, организирана престъпност и изпиране на пари. От съществено значение е държавите, обхванати от процеса на разширяване, да демонстрират ефективността на своите разследващи агенции, прокуратури и наказателни съдилища. За да вдъхват доверие, всички участници във веригата на върховенството на закона следва да постигат солидни резултати чрез целеви финансови разследвания, които водят до системна конфискация на облагите от престъпна дейност.

По отношение на **основните права** в някои от държавите, обхванати от процеса на разширяване, е постигнат известен напредък към по-добро разбиране на значението да

се гарантират тези права и свободи. Същевременно обаче остават някои отрицателни тенденции от последните години, като насилието, основано на пола, продължава да преобладава, а свободата на медиите все още е възпрепятствана от политически и икономически интереси, което отслабва контрола върху публичните органи, отваря възможности за външна намеса и възпрепятства комуникацията относно ЕС. В някои държави се въвеждат положителни инициативи относно правата на детето и правата на хората с увреждания. На практика обаче недостатъчното прилагане на законите и политиките и неефективността на механизмите за правна защита във всички области се отразява неблагоприятно на защитата на основните права. Продължават да съществуват предизвикателства пред гарантирането на ефективна защита от всички форми на омраза и дискриминация, включително срещу малцинствата.

Функциониране на демократичните институции

Стабилните и консолидирани демократични процеси са основен стълб на процеса на присъединяване към ЕС. Комисията започна да прилага засилен и рационализиран ангажимент с държавите, обхванати от процеса на разширяване, по отношение на общата рамка за демокрация, независимо дали това се отнася до изборния процес, функционирането на парламента (включително неговата роля за надзор над работата на правителството и изготвянето на политики, както и все още прекомерното използване на ускорени процедури в много случаи) или ролята на гражданското общество. В повечето държави продължи да има ясно изразена политическа поляризация, липса на междупартийно сътрудничество и стесняващо се пространство за гражданското общество.

През отчетния период на няколко пъти бяха проведени **избори** в държавите, обхванати от процеса на разширяване, включително в Албания, Босна и Херцеговина, Косово, Молдова, Турция и Черна гора. В повечето държави все още не са предприети реформи за изпълнение на оставащите препоръки на Бюрото за демократични институции и права на човека към Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ/БДИПЧ). Освен това в Северна Македония и Босна и Херцеговина все още не са предприети мерки по стандартите на Групата държави срещу корупцията (GRECO), свързани с финансирането на политическите партии.

Що се отнася до **парламентарната работа**, поляризацията често остава видима характеристика. Липсата на ефективен междупартиен диалог доведе до продължителна политическа безизходица и стагнация на реформите. Такъв беше случаят например в Черна гора, Албания, Северна Македония и Грузия. В някои случаи пленарните разисквания бяха съпроводени от напрежение, обиди и спорадични прояви на насилие, какъвто беше случаят в Грузия и Косово. Въпреки извънредните обстоятелства в Украйна парламентът демонстрира устойчивост и силна политическа воля, особено в области, които са от жизненоважно значение за интеграцията на Украйна с ЕС. Законодателните задачи се изпълняваха систематично, като се гарантира непрекъснат демократичен процес на вземане на решения.

Съдебна власт и основни права

За укрепването на върховенството на закона са необходими стабилни и добре функциониращи институции. Това изисква независима, безпристрастна, отговорна и висококачествена **съдебна система**, която функционира ефективно и с достатъчно ресурси, без ненужна външна намеса и чиито решения се изпълняват ефективно и своевременно. В някои случаи беше постигнат напредък в съдебните реформи, например в **Албания, Молдова, Сърбия и Украйна**. В повечето държави, обхванати

от процеса на разширяване, обаче съдебните органи продължиха да са изправени пред множество предизвикателства и слабости. Опитите на политици публично да оказват влияние или да атакуват магистрати, особено когато те работят по чувствителни случаи, продължиха да бъдат опасна и повтаряща се практика в няколко държави. Останаха в сила институционални договорености, които оказват отрицателно въздействие върху независимостта на съдиите и прокурорите, което в крайна сметка засяга баланса и разделението на властите в държавата. В резултат на това доверието в съдебната система като цяло остана доста ниско, а обществеността като цяло отчита безнаказаността на извършителите. В няколко държави реформите в областта на правосъдието разкриват ограничен капацитет за изпълнение, дори когато има политическа воля. Ефективността на разследващите и съдебните органи, която води до надеждни резултати, е от съществено значение за по-нататъшния напредък по присъединяването. В **Грузия** правната рамка за функционирането на съдебната система изисква допълнителни реформи, като се избягват стъпки в обратна посока. В **Турция** продължи сериозното отстъпление, като все още са налице структурните недостатъци, свързани по-специално с независимостта на съдебната власт и липсата на взаимозависимост и взаимоограничаване между властите в президентската система.

Борбата с корупцията продължава да бъде приоритет за правителствата в държавите, обхванати от процеса на разширяване. **Корупцията**, включително корупцията по високите етажи на властта, продължава да бъде широко разпространена, а преплитането на публични и частни интереси продължава да буди безпокойство. В някои случаи корупционните практики и влиянието, упражнявано от **олигарсите**, могат да породят риск от обсебване на държавата от частни интереси. Напредъкът в ефективното предотвратяване и борба с корупцията е бавен и изисква устойчив системен подход и специални действия в ключови сектори, уязвими на корупция. Нужно е да се започне или да се продължи интегрирането на мерките за борба с корупцията в ключови сектори, да се извършват целеви оценки на риска, за да се подпомогне изготвянето на политиките, и да се въведат ефективни планове за реформи. Все още са необходими по-силна политическа воля и ясни усилия за реформи, за да се подобрят прозрачността и културата на почтеност и за да се постигнат допълнителни убедителни резултати в разследванията, наказателното преследване и окончателните присъди, включително на високо равнище. Въведени са стратегии и планове за действие за борба с корупцията, които трябва да бъдат актуализирани и прилагани по систематичен и структуриран начин, включително чрез подходящи бюджетни ресурси и специален мониторинг, за да се гарантира ефективното им изпълнение. Обществените поръчки, финансирането на политическите партии, управлението на публичните финанси, енергетиката, транспортът, здравеопазването, водоснабдяването, инфраструктурата, природните ресурси и образованието продължават да бъдат особено податливи на корупция и изискват по-строги и амбициозни мерки. Що се отнася до пресичането на корупцията, като цяло ниските резултати поражда опасения относно ефективността на разследванията и последващите съдебни действия.

В държавите, обхванати от процеса на разширяване, **основните права** като цяло са залегнали и защитени със закон, но все още има предизвикателства при осигуряване на ефективното им прилагане. Законодателните и политическите рамки постепенно се допълват в резултат на присъединяването на държавите към европейските инструменти в областта на правата на човека и привеждането им в съответствие с достиженията на правото на ЕС. Такъв е по-специално случаят с реформите в областта на защитата на данните. Въпреки това изпълнението продължава да бъде бавно и са налице системни

пропуски във финансирането на политиките, приети за укрепване на защитата на правата на човека, поради което много сектори зависят от донори. Въз основа на опита на Албания, Северна Македония и Сърбия присъединяването като наблюдател на други страни кандидатки към Агенцията на Европейския съюз за основните права ще допринесе за разработването на всеобхватна система за мониторинг и събиране на данни, гарантираща по-ефективно прилагане на законодателството, политиките и стратегиите в областта на правата на човека.

В голяма част от региона институциите на омбудсмана и други независими и регулаторни органи, като например органите по въпросите на равенството, играят ключова роля в наблюдението на действията на държавите за зачитането, защитата и упражняването на **правата на човека** съгласно техните международни задължения. Тяхната действителна независимост, ресурси и капацитет обаче продължават да бъдат недостатъчни, както и последващите действия във връзка с техните препоръки. Правителствата в региона трябва последователно да изпълняват всички препоръки на международните и регионалните органи за наблюдение на правата на човека, включително препоръките относно условията в затворите и предотвратяването на изтезанията и малтретирането. Такъв е по-специално случаят в държави като Северна Македония, Молдова и Сърбия, където не се предприемат систематични действия по препоръките на Европейския комитет за предотвратяване на изтезанията. Гражданското общество продължава да допълва или дори да замества правителствените действия за предоставяне на услуги на лица в уязвимо положение, например чрез осигуряването на подслон за жертви на сексуално и основано на пола насилие или трафик на хора в Албания и Сърбия. В Западните Балкани опасенията и препоръките в докладите от предходните години остават до голяма степен валидни и трябва да бъдат разгледани спешно. В Турция положението с правата на човека продължи да се влошава и да буди сериозно безпокойство, включително по отношение на неизпълнението на някои решения на Европейския съд по правата на човека, по-специално по делото Кавала.

Свободата на изразяване, свободата на медиите и плурализмът са основни стълбове на демократичното общество и трябва да бъдат отстоявани. В региона на Западните Балкани беше отчетен ограничен или никакъв напредък, или беше отбелязано отстъпление по изпълнението на предишните препоръки. В няколко държави медийният пейзаж е белязан от дълбока политическа поляризация. В редица държави медийната концентрация и политическото влияние върху медиите подриват плурализма, независимостта и развитието на качествена професионална журналистика. Журналистите продължават да работят при лоши условия на труд, което може да доведе до автоцензура. Случаите на заплахи, сплашване и насилие срещу журналисти, както и на обидни изказвания от страна на държавни служители продължават да бъдат сериозна загриженост в целия регион. Някои държави полагат усилия за справяне с това явление, но всички държави трябва да гарантират, че се предприемат систематични съдебни действия по всички случаи. Недостатъчната защита на журналистите и неефективните последващи действия по случаите могат да имат възпиращ ефект върху свободата на медиите.

Като цяло независимостта на публичните радио- и телевизионни оператори е ограничена от недостатъчното финансиране и политическото влияние. Трябва да се гарантира независимостта на медийните регулатори, включително чрез основани на заслуги назначения в управленските структури. Когато това не е така, като например в Сърбия, регулаторите трябва да действат безпристрастно и да упражняват мандата си в пълна степен. Освен това следва да се подкрепя допълнително ефективното

функциониране на независимите саморегулиращи се органи. Всички държави трябва да увеличат прозрачността на финансирането на медиите. Усилията за борба с дезинформацията от страна на Русия доведоха до спирането на лицензи за излъчване в Молдова и блокирането на уеб ресурси в Украйна. В Турция продължи сериозното отстъпление от свободата на изразяване. Продължиха систематично да бъдат повдигани обвинения и издавани присъди срещу журналисти, защитници на правата на човека, адвокати, писатели, политици от опозицията, студенти и потребители на социални медии.

В повечето държави органите работят по въвеждането на правна и институционална рамка за изпълнение на ангажиментите в областта на **равенството между половете и борбата с насилието, основано на пола**, по-специално за транспониране на разпоредбите на Истанбулската конвенция. Конвенцията е ратифицирана от всички партньори, обхванати от процеса на разширяване, с изключение на Косово, поради въпроси, свързани със статута, и Турция, чието оттегляне беше потвърдено като окончателно от нейния Държавен съвет. Необходими са обаче повече усилия, за да се превърне равенството между половете в реалност и да се гарантира устойчивостта на политиките. В голяма част от региона продължава да съществува насилие, основано на пола. Всички държави трябва да засилят помощта за жертвите на всички форми на насилие. Тенденцията на засилено използване в обществения дискурс на обиден език или реч на омразата, насочени срещу жени политици, журналисти и защитници на правата на човека, е повод за загриженост, по-специално в Турция, Черна гора, Сърбия и Северна Македония. Има и случаи, в които се използва реч на омразата и насилие срещу лесбийки, гейове, бисексуални, транссексуални, интерсексуални и куиър лица (ЛГБТИК), чиито основни права в няколко държави често са оспорвани.

Като цяло са въведени закони и политики за **недискриминация**, борба с престъпленията от омраза и речта на омразата, но трябва да се обърне внимание на оставащите пропуски и недостатъци в законодателството, включително по отношение на защитените основания. Органите по въпросите на равенството и другите институции, на които е възложено да насърчават равното третиране и да прилагат и наблюдават политиките за недискриминация, трябва да разполагат с достатъчно средства за изпълнение на своя мандат, включително помощ за жертвите, провеждане на проучвания и публикуване на доклади и препоръки.

Въпреки че като цяло са въведени механизми за укрепване на **правата на детето**, междуинституционалната координация трябва да бъде значително подобрена в целия регион, по-специално в Косово и Северна Македония, за да се гарантира ефективността на системите за закрила на детето в съответствие с висшия интерес на детето. Осигуряването на ефективен достъп до образование за децата в Украйна и за разселените украински деца продължава да бъде предизвикателство. Необходимо е да се доразвият съдебните системи, съобразени с интересите на детето, и да се предоставят и използват по-систематично алтернативи на задържането, като задържането следва да се използва само като крайна мярка и за най-краткия подходящ период от време. Насилието срещу деца и ранните бракове продължават да бъдат сериозна загриженост. В повечето случаи липсват надеждни и съпоставими данни, с разбивка по възраст и пол, които са от съществено значение за справяне с насилието срещу деца. Продължаващото институционализиране на деца без родителски грижи и на деца и хора с увреждания е повод за загриженост в много държави, по-специално Грузия, Молдова, Украйна и Босна и Херцеговина. Само Северна Македония е постигнала пълна деинституционализация на децата от големи по мащаб институции. Макар да се полагат усилия за укрепване на механизмите за прилагане на **правата на**

хората с увреждания, ще са необходими много по-високи по размер инвестиции, за да се гарантира пълно спазване на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, по-специално по отношение на прехода към грижи в общността, независим живот, достъпност и приобщаване.

Правата на лицата, принадлежащи към **малцинства**, остават неравномерно защитени в целия регион. Правните рамки и механизмите за прилагане все още не са завършени в Албания, Грузия, Молдова и Украйна, а Сърбия и Северна Македония следва да предприемат мерки по препоръките на Консултативния комитет на Рамковата конвенция за националните малцинства. **Ромите** продължават да бъдат най-необлагодетелстваната общност и често са жертви на дискриминация, мотивирани от омраза инциденти, както и на социално и икономическо изключване.

Правосъдие, свобода и сигурност

Западните Балкани и Турция продължават да бъдат „горещи точки“ на престъпна дейност и организирани престъпни групи, действащи в ЕС, като са важна транзитна зона за контрабандата на мигранти, жертви на трафик на хора и незаконни стоки, влизащи в ЕС чрез различни маршрути през Балканите. Престъпниците и престъпните мрежи от региона също имат значително въздействие върху тежката и организираната престъпност в други части на света, включително в Латинска и Южна Америка, където играят важна роля в световната търговия с кокаин, транзитното преминаване на хероин по пътя на трафика към ЕС и улесняват влизането на жертви на трафик на хора, незаконни мигранти и незаконни стоки в държавите от ЕС. Престъпната инфраструктура, разработена за трафик на хероин и синтетични наркотици, се използва за трафик на кокаин в двете посоки по балканските маршрути и към черноморските пристанища.

Организираните престъпни групи от Молдова и Грузия са активни в контрабандата на мигранти, организираната престъпност срещу собствеността, трафика на хора, същинските компютърни престъпления, измамите с непарични плащания, измамите с акцизи, трафика на огнестрелни оръжия и други свързани престъпления, като например документните измами. Много от тези групи действат в няколко области на престъпност, като извършват трафик на множество незаконни стоки. Украйна се намира на кръстопът на контрабанда на незаконни стоки за ЕС, като едновременно е държава на произход, транзит и местоназначение на трафика на хора. Въпреки предизвикателствата, дължащи се на войната, включително претоварения институционален капацитет за борба с организираната престъпност поради значителни загуби на лично оборудване и намалено финансиране, съответните украински институции демонстрираха забележителна устойчивост и оперативен капацитет.

От февруари 2022 г. агресивната война на Русия срещу Украйна оказва значително въздействие върху регионалната престъпност, включително върху сътрудничеството между мощни регионални престъпни групи, което до голяма степен приключи. Въпреки това възникнаха нови обстоятелства и престъпните групи в региона се възползват от тях.

Сътрудничеството в областта на правоприлагането (включително на оперативно равнище) между ЕС и държавите, обхванати от процеса на разширяване, продължи да се развива положително. Всички държави от Западните Балкани са ратифицирали оперативни споразумения с Европол (с изключение на Косово, с което е въведена работна договореност) и имат достъп до сигурната платформа на Европол за обмен на информация (SIENA). Албания, Босна и Херцеговина, Косово, Черна гора, Северна

Македония и Сърбия изпратиха служители за връзка в Европол в Хага. Сътрудничеството между Европол и Турция се основава на стратегическо споразумение за сътрудничество, което изключва възможността за споделяне на лични данни, но улеснява сътрудничеството в редица области. В Европол е командирован турски служител за връзка, като Турция също е свързана със SIENA. Украйна, Молдова и Грузия също сключиха споразумения за оперативно сътрудничество с Европол, свързани са със SIENA и отвориха бюра за връзка в Европол. Степента на участие на държавите, обхванати от процеса на разширяване, в ЕМРАСТ (ръководената от държавите членки Европейска мултидисциплинарна платформа за борба с криминални заплахи) като цяло продължи да се засилва, като същевременно остава неравномерна. Освен това се наблюдава и нарастваща тенденция държавите, обхванати от процеса на разширяване, да ръководят самостоятелно или съвместно оперативните действия, което е особено приветствано развитие. Всички държави от Западните Балкани, заедно с Молдова и Украйна, участваха в поредица от дни за съвместни действия, като бяха постигнати непосредствени резултати под формата на арести на престъпници и корумпирани длъжностни лица, конфискации и откриване на нови разследвания.

Трафикът на наркотици продължава да бъде доходоносен престъпен пазар в страните, обхванати от процеса на разширяване. Въпреки че дългосрочната тенденция при конфискациите на канабис в Западните Балкани е низходяща, конфискацията на кокаин (особено в морските пристанища) се увеличава, а конфискацията на хероин остава до голяма степен стабилна. С изключение на Албания, всички държави от Западните Балкани имат или доскоро имаха национална стратегия относно наркотиците, в някои случаи придружена от план за действие. Няма информация относно (качеството на) изпълнението на плановете, тъй като в по-голямата част от случаите не се извършва оценка. Националната стратегия и план за действие на Турция изтичат тази година. Молдова и Грузия приеха нови стратегии и планове за действие относно наркотиците, докато Украйна няма специална стратегия или план за действие относно наркотиците. В региона са нужни сериозни усилия по отношение на създаването на национални обсерватории в областта на наркотиците и национални системи за ранно предупреждение относно новите психоактивни вещества. Само Сърбия разполага с учредена и функционираща национална обсерватория в областта на наркотиците, а наличието на такава обсерватория е от решаващо значение за координацията на информационната система за наркотиците и е предпоставка за асоцииране към мрежата EU Reitoх (Европейска информационна мрежа за наркотиците и наркоманиите). С изключение на Сърбия в региона не е създадена никаква друга официална и/или оперативна национална система за ранно предупреждение относно новите психоактивни вещества — въпрос, който спешно трябва да се разгледа. Европейският център за мониторинг на наркотиците и наркоманиите предоставя дългосрочна подкрепа или работи въз основа на работни договорености или двустранни споразумения със страните, обхванати от процеса на разширяване.

Продължава изпълнението на пътната карта за всеобхватен **контрол на малките оръжия и леките въоръжения** в Западните Балкани до 2024 г. През май 2023 г. беше постигнато политическо споразумение за продължаване на пътната карта след 2024 г. с подкрепата на Центъра за Югоизточна и Източна Европа за контрол на малките оръжия и леките въоръжения (SEESAC). Предвид на наличието на голям и нарастващ брой малки оръжия и леки въоръжения вследствие на пълномащабното нашествие на Русия, ЕС вече въведе редица превантивни мерки, съвместно с Украйна, за да противодейства на риска от трафик на оръжие, а Украйна следва да продължи да работи с международната правоприлагаща общност за справяне с тези рискове. Това

включва подкрепа, предоставена от Европол и Европейската агенция за гранична и брегова охрана (Frontex), участието на Украйна в ЕМРАСТ в областта на огнестрелните оръжия и работата на консултативната мисия на Европейския съюз в Украйна.

Продължи, макар и неравномерно, напредъкът в борбата с **трафика на хора** в държавите, обхванати от процеса на разширяване. Необходими са непрекъснати усилия за привеждане в съответствие и ефективно прилагане на достиженията на правото на ЕС в тази област, включително превантивни мерки, ранно идентифициране, защита и подпомагане на жертвите, ефективно разследване на случаи на трафик, наказателно преследване и издаване на присъди на извършителите.

Въпреки че се отбелязва неравномерен напредък, съответните **резултати** на държавите, обхванати от процеса на разширяване, **по отношение на проактивните разследвания, наказателното преследване и окончателните присъди по дела за организирана престъпност и корупция**, особено на високо равнище, остават като цяло недостатъчни и изискват постоянни усилия. Изпирането на пари следва все повече да бъде разследвано и преследвано като самостоятелно престъпление. Използването на финансови разследвания следва да се засили, като те служат систематично за разбиването на организирани престъпни групи и за изземването и конфискуването на облагите от престъпна дейност. Неотдавнашни случаи отново хвърлиха светлина върху рисковете от проникване на организирани престъпни групи на всички равнища от веригата на наказателното правосъдие. Усилията в някои държави за укрепване на оперативния им капацитет и за изкореняване на корупцията в рамките на съдебните им органи трябва да доведат конкретни резултати. Изграждането и консолидирането на поредица от надеждни резултати е от съществено значение, за да се постигне възпиращ ефект върху престъпните дейности и да се възстанови доверието на гражданите в правоприлагащите органи и в съдебната система. В Украйна, Молдова и Грузия борбата срещу специфичното явление „крадци в закона“ следва да продължи.

Албания трябва да увеличи допълнително усилията си за борба с трафика на хора, изпирането на пари, корупцията по високите етажи на властта и за борба с киберпрестъпността (включително чрез криминализиране на сексуалното насилие над деца онлайн). Въпреки че конфискацията на активи се увеличи значително, тя все още е много ограничена в сравнение с размера на изземванията (който обаче намаля). Държавата все още не разполага със служба за възстановяване на активи. Освен това значително спадна количеството иззети наркотици. Специализираните структури за борба с корупцията и организираната престъпност (СПАК) постигнаха допълнителни резултати и следва да продължат да постигат резултати по отношение на разследванията и издаването на присъди на високо равнище. Продължаващата липса на напредък в борбата с организираната престъпност в Босна и Херцеговина поражда сериозни опасения. Косово отбеляза ограничен напредък по отношение на цялостните резултати в борбата с организираната престъпност и следва да увеличи усилията си за проактивни разследвания, присъди и конфискации на активи от престъпна дейност, които остават много ниски. В Северна Македония съществуват сериозни опасения относно неправомерното външно влияние върху работата на Съдебния съвет и съдебната власт. Някои промени в Наказателния кодекс, приети чрез ускорена парламентарна процедура, имат отражение върху голям брой дела за корупция по високите етажи, водят до тяхното спиране или дори прекратяване. Освен това органите трябва да увеличат усилията си за борба с изпирането на пари и финансовите престъпления. В Черна гора имаше окуражаващо развитие в борбата с организираната престъпност, като бяха арестувани високопоставени членове на организирани

престъпни групи и високопоставени служители в правоприлагащите органи. Това подчертава значението на последователната и ясно изразена борба срещу проникването на организираната престъпност в полицията и съдебната система. Тревожни са обаче липсата на присъди в областта на контрабандата на тютюневи изделия, изпирането на пари, трафика на хора и киберпрестъпността, както и много ниското равнище на конфискуване на активи. Въпреки че през 2022 г. броят на присъдите за финансови престъпления се увеличи, те се основаваха изключително на споразумения за разрешаване на делото. Сърбия постигна смесени резултати в областта на организираната престъпност, като броят на разследванията и повдигнатите обвинения (включително за контрабанда на хора) се увеличи, но намаляха първоинстанционните и окончателните присъди и се отбелязва много ниско равнище на конфискациите. Въпреки че Турция увеличи участието си в съвместни операции с държавите — членки на ЕС, и съседните държави, тя трябва да подобри борбата с изпирането на пари и финансовите престъпления, включително използването на конфискация на активи от престъпна дейност. Молдова предприе редица финансови разследвания, извърши изземвания на активи (и в по-малка степен конфискации) и постигна първоначални резултати по отношение на окончателните присъди, които следва да бъдат консолидирани. В Грузия значително се увеличи броят на окончателните присъди срещу „крадци в закона“, а по дела за изпиране на пари бяха произнесени присъди. Украйна започна да постига първоначални резултати в борбата с тежките форми на организирана престъпност, изпирането на пари и други финансови престъпления, но са необходими допълнителни усилия.

Макар сътрудничеството в областта на **борбата с тероризма и предотвратяването на радикализацията** е от значение за всички държави, обхванати от процеса на разширяване, то остава особен приоритет за сътрудничеството на ЕС със Западните Балкани. Тероризмът и насилническият екстремизъм във всичките им форми и независимо от произхода им продължават да представляват предизвикателство и заплаха за сигурността. Беше докладвано за арести на използващи насилие екстремисти и осуетени нападения. По време на проведения през ноември 2022 г. Министерски форум ЕС—Западни Балкани в областта на правосъдието и вътрешните работи отново беше изтъкнато значението на това да се засилят мерките, предприети за идентифициране и противодействие на променящите се заплахи, произтичащи от агресивната война на Русия срещу Украйна. Съвместният план за действие за борба с тероризма за Западните Балкани продължава да бъде основната рамка за сътрудничество с региона, като съчетава политически ангажимент с подкрепа и редовно наблюдение. В целия регион е постигнат напредък, като Албания и Северна Македония са изпълнили повечето от действията. Освен това през декември 2022 г. две държави подписаха на министерско равнище актуализирани договорености, съсредоточени върху целите, които все още не са изпълнени. Останалите държави от Западните Балкани представиха през първото тримесечие на 2023 г. пети набор от доклади относно изпълнението на плана за действие. Черна гора също отбеляза значителен напредък, като с Европейската комисия се обсъжда актуализация на двустранната договореност. Като цяло са необходими повече усилия за предотвратяването на всички форми на радикализация, включително в затворите, за последващи действия във връзка с предсрочното условно освобождаване от затвора на извършителите на насилнически екстремистки престъпления и за ефективно справяне с терористичното и екстремисткото съдържание онлайн. Както се посочва в доклада на Европол от 2023 г. относно тероризма и тенденциите, вербуването на последователи продължава както онлайн, така и чрез събирания в неофициални религиозни сгради, както и в местата на изтърпяване на наказанията. Преразглеждането на националните

стратегии и планове за действие е в ход в Сърбия и Албания и вече е приключено в Босна и Херцеговина, Косово, Северна Македония и Черна гора. Заплахата от тероризъм в Грузия, Молдова и Украйна остава ниска, а антитерористичното законодателство на тези държави до голяма степен съответства на международните стандарти. Техните стратегически рамки за сигурност признават тероризма като заплаха и има специализирани служби. Оперативното сътрудничество с европейските агенции в борбата с тероризма е добре установено.

Привеждането в съответствие със и ефективното прилагане на законодателството относно **борбата с финансирането на тероризма и с изпирането на пари** продължава да бъде неравномерно. За Северна Македония е отчетен напредък по отношение на законодателството, стратегиите и изпълнението, докато законодателството в Босна и Херцеговина все още не е одобрено от парламента и трябва да бъдат постигнати резултати по отношение на разследванията, наказателните преследвания и окончателните съдебни решения. През последните 6 месеца Албания, която е под наблюдението на Специалната група за финансови действия (FATF), предприе действия по всичките точки от плана за действие. През юни 2023 г. FATF реши да предложи посещение на място, което доведе до изваждането на Албания от „сивия списък“ през октомври 2023 г. FATF ще продължи обаче да следи дали евентуална програма на Албания за доброволно спазване на данъчното законодателство (включително потенциални наказателни амнистии), ако има такава, е в съответствие с принципите и най-добрите практики на FATF. Правната рамка на Турция следва да бъде приведена в съответствие с точките от плана за действие на FATF, за да бъде извадена от „сивия списък“ на FATF. Украйна, Молдова и Грузия са въвели законодателство, което криминализира финансирането на тероризма, но някои области все още трябва да бъдат приведени в съответствие с препоръките на Moneyval и относимото законодателство на ЕС.

Шестте партньори от Западните Балкани все повече осъзнават значението на това да разполагат със стабилна рамка за гарантиране на защитата на критичната инфраструктура. Косово, Черна гора и Сърбия разработиха подходящо законодателство в тази област, докато в Босна и Херцеговина такова законодателство съществува само частично.

Повечето партньори от Западните Балкани репатрираха **чуждестранните бойци терористи** и членовете на семействата им от Североизточна Сирия. Босна и Херцеговина изрази готовността си да репатрира всички чуждестранни бойци терористи. Въпреки че са въведени правни разпоредби за наказателното преследване на бойците при завръщането им, наказателното преследване на практика не беше равномерно в целия регион. В Босна и Херцеговина 7 завърнали се чуждестранни бойци терористи бяха преследвани по съдебен ред, а 6-те придружаващи жени получиха условни присъди. Албания разследва 9 случая на нейни граждани, които все още се намират в Североизточна Сирия, без да са повдигнати обвинения или да са образувани дела срещу 37-те репатрирани досега жени и деца. Черна гора преследва по съдебен ред един свой гражданин, завърнал се от нахлуването на Русия в Украйна през 2014 г. В тези случаи бяха постановени леки присъди, което буди безпокойство. Що се отнася до лица, които заминават, за да участват във войната на Русия срещу Украйна, с изключение на Албания, която докладва за един гражданин, отпътувал, за да се бие в Украйна, нито една от другите държави от Западните Балкани не е съобщила, че през последните години техни граждани са пътували до чуждестранни бойни полета. Открити източници обаче съобщиха за лица, които са заминали от региона към Украйна.

Поради продължаващите заплахи от различни терористични групи Турция продължи да отдава приоритет на борбата срещу ПКК и разбиването на движението „Гюлен“. ПКК продължава да фигурира в списъка на ЕС на лицата, групите и образуванията, участващи в терористични актове. Турция също така продължи активното си сътрудничество за борба с тероризма с международната общност като член на Световна коалиция за борба срещу ИДИЛ, Глобалния форум за борба с тероризма и Комитета на експертите по тероризма на Съвета на Европа. Действайки като съпредседател на работната група за чуждестранните бойци терористи на Коалицията за борба срещу ИДИЛ, Турция също така предостави достъп до своето въздушно пространство и съоръжения за операции на коалицията за борба с тероризма в Ирак и Сирия. Същевременно органите на Турция следва да гарантират, че законодателството на страната за борба с тероризма и неговото прилагане са в съответствие с върховенството на закона и зачитат основните права и свободи. Турция следва да приведе законодателството си за борба с тероризма в съответствие със стандартите на ЕС и да се съобрази със становището на Венецианската комисия относно закона за предотвратяване на финансирането на разпространението на оръжия за масово унищожение.

Хибридни заплахи

Хибридните заплахи, включително дезинформацията, чуждестранното манипулиране на информация и вмешателство и кибератаките, особено срещу критичната инфраструктура, продължават да бъдат политическо предизвикателство и предизвикателство за сигурността за държавите, обхванати от процеса на разширяване. След рязко увеличение през миналата година, последвало агресивната война на Русия срещу Украйна, тези заплахи продължават да представляват значителен риск както за ЕС, така и за държавите, обхванати от процеса на разширяване. В отговор на неотдавнашното предоставяне на Украйна и Молдова на статут на страни кандидатки и на европейската перспектива за Грузия, различни участници, по-специално спонсориран от Русия, продължават да поставят под въпрос надеждността на ЕС и да подриват общественото доверие в демократичните институции. Тези участници продължиха да се занимават с манипулирането на информация или да се наместват пряко или чрез посредници, като често синхронизираха действията си с умишлени смущения в различни сектори и се възползваха от слабостите.

През последната година **дезинформацията и чуждестранното манипулиране на информация и вмешателство се увеличиха значително**. С разгръщането на пълномасштабното руско нашествие в Украйна нарасна и разпространението на различни послания на Кремъл в държавите, обхванати от процеса на разширяване, като резултатите не са еднозначни. Те са особено ефективни в Сърбия, където част от местните медии и някои основни политически сили разпространяват проруски послания, включително в целия регион на Западните Балкани. Въпреки значителните усилия устойчивостта спрямо тези заплахи продължава да бъде слаба поради ниската медийна грамотност, ниското доверие в институциите, ограничената независима и професионална журналистика и ниското равнище на свободата на медиите. По подобен начин, след решението да се признае европейската перспектива за Украйна, Молдова и Грузия, както и да се предостави статут на страни кандидатки на Молдова и Украйна, тези три държави бяха обект на нова вълна от кампании за чуждестранно манипулиране на информация и вмешателство, чиято основна цел беше да се дискредитират стремежите за присъединяване към ЕС и да се хвърли вината за настоящата ситуация в региона върху Запада. В Грузия едно от дезинформационните

послания се опита да внуши, че Западът се стреми да открие „втори фронт“ срещу Русия от Грузия. По-активното разобличаване от страна на органите би било уместно.

Киберсигурността и киберустойчивостта продължават да бъдат **ключов приоритет** във всички държави, обхванати от процеса на разширяване. Няколко държави докладваха за кибератаки през годината с широкомащабно въздействие върху публичната администрация и публичните услуги. В Албания, Северна Македония, Черна гора, Украйна и Молдова беше отбелязан напредък в привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС в областта на киберсигурността. През юни 2023 г. в Брюксел се проведе конференция на високо равнище по въпросите на киберсигурността — *Към устойчиво киберпространство в Западните Балкани*. През септември 2022 г. се проведе втори присъствен диалог между ЕС и Украйна в областта на киберсигурността.

Албания, Босна и Херцеговина, Косово, Молдова, Черна гора и Турция проведоха **избори** през отчетния период. През предстоящия период ще бъдат организирани избори в Северна Македония, Украйна, Молдова и Грузия. Необходими са допълнителни мерки за предотвратяване и справяне с всякакви опити за намеса от страна на трети държави и недържавни участници.

Преките чуждестранни инвестиции също нараснаха във всички държави с изключение на Украйна. В повечето държави, обхванати от процеса на разширяване, все още липсват стабилни рамки за контрол на преките чуждестранни инвестиции в съответствие с Регламента на ЕС за скрининг на ПЧИ, като изключение прави Молдова, която разполага със система.

Миграция

Руската агресивна война срещу **Украйна** доведе до увеличаване на броя на украинските бежанци и държави като Молдова по-специално, но така също и Черна гора, Сърбия, Албания и Северна Македония, изиграха решаваща роля като приемащи държави.

Незаконната миграция продължава да бъде значително предизвикателство както за **Западните Балкани**, така и за **Турция**, по-специално борбата с контрабандата на мигранти и трафика на хора. Според Европейската агенция за гранична и брегова охрана (Frontex) през 2022 г. общият брой на незаконните преминавания на външните граници на ЕС от Западните Балкани беше около 144 100. Това е увеличение със 134 % в сравнение с 2021 г. (61 600 г.). От началото на годината до 31 юли 2023 г. обаче общият брой на незаконно пристигналите от Западните Балкани в ЕС намаля в сравнение със същия период на 2022 г. През първите 7 месеца на 2023 г. бяха констатирани около 52 200 незаконни преминавания на границата по маршрута през Западните Балкани, което е с 26 % по-малко, отколкото през същия период на предходната година. През 2022 г. и през първите 7 месеца на 2023 г. пристигащите лица бяха главно граждани на Сирия, Афганистан и Турция.

Основните фактори, които оказват влияние върху големия брой хора, пристигащи по въздух от Турция и Сърбия, са: i) безвизовите режими; ii) краткото време, необходимо за преминаване на региона, т.е. средно 8 дни през 2022 г. в сравнение с 53 през 2021 г. според Международната организация по миграция (МОМ); iii) относително ниските цени, предлагани от контрабандните мрежи за преминаване през региона; и iv) големите трудности при влизането в ЕС по други маршрути (например Западното Средиземноморие).

Целта на политиката на Европейската комисия е да подкрепи страните от Западните Балкани, изправени пред миграционен натиск в региона, като потенциални бъдещи държави — членки на ЕС. В съответствие с плана за действие на ЕС за Западните Балкани тази подкрепа е насочена изцяло към подобряване на управлението на границите, процедурите за предоставяне на убежище и капацитета за приемане, борбата с контрабандата на мигранти, засилването на сътрудничеството в областта на обратното приемане и връщането на незаконните мигранти, които нямат право на престой, в техните държави на произход, укрепване на системите за предоставяне на убежище и закрила и капацитета за приемане, както и постигането на съответствие по отношение на визовата политика. Според Frontex през 2022 г. държавите — членки на ЕС, върнаха 5962 граждани на трети държави в Западните Балкани, което е с 22 % повече в сравнение с 2021 г. Основната държава, към която се осъществяваха тези връщания, беше Албания, следвана от Сърбия и Северна Македония. Освен това според МОМ към 8 юни 2023 г. близо 3657 мигранти и бежанци са настанени в приемните центрове в региона, а около 700 — извън тези центрове. За сравнение, общият капацитет за приемане беше около 12 172 места. Западните Балкани участват в регионалното оперативно партньорство за борба с контрабандата, чието начало беше поставено през ноември 2022 г. в подкрепа на правоприлагането и съдебното сътрудничество срещу престъпните мрежи за контрабанда и за увеличаване на капацитета за управление на границите.

До септември 2023 г. от Турция в ЕС (включително Гърция, Италия и България) пристигнаха 22 421 незаконни мигранти в сравнение с 22 821 през същия период на 2022 г. Броят на пристигащите в Гърция се увеличи с 123 %, докато по морския маршрут към Италия беше отбелязан значителен спад (с 55 %). Броят на пристигащите в Кипър през демаркационната линия намаля значително с 42 %.

Изявлението на ЕС и Турция от 2016 г. продължи да бъде основната рамка за сътрудничество в областта на миграцията и да дава резултати въпреки продължаващите предизвикателства във връзка с неговото изпълнение. Турция също продължи да играе ключова роля в борбата с миграцията по маршрута през Източното Средиземноморие. Турция продължи огромните си усилия да предоставя убежище на 3,6 милиона бежанци от Сирия и други държави, а ЕС продължи да оказва значителна подкрепа. По линия на Механизма на ЕС за бежанците в Турция бяха мобилизирани 6 милиарда евро, като към септември 2023 г. бяха изплатени 5,1 милиарда евро. След преходно финансиране в размер на 535 милиона евро през 2020 г. Комисията продължи изпълнението на пакета от 3 милиарда евро, поискан от Съвета.

Либерализирането на визовия режим продължава да бъде мощен инструмент за улесняване на контактите между хората и за подкрепа на реформите в Западните Балкани и в Украйна, Молдова и Грузия в областта на правосъдието, сигурността и основните свободи. Както бе потвърдено в доклада за 2023 г. по линия на механизма за суспендиране на безвизовия режим¹, Албания, Босна и Херцеговина, Черна гора, Северна Македония², Сърбия, Грузия, Молдова и Украйна трябва да осигурят понататъшно привеждане на визовата политика в съответствие със списъците на ЕС на трети държави, за които се изисква виза, по-специално онези трети държави, които

¹ [COM\(2023\) 730 final](#)

² Северна Македония постигна почти пълно привеждане на визовата си политика в съответствие със списъците на ЕС; само една държава (Турция), чиито граждани трябва да притежават виза, за да влязат в ЕС, има споразумение за безвизов режим със Северна Македония.

представляват риск от незаконна миграция или риск за сигурността на ЕС. Привеждането на визовата политика в съответствие с тази на ЕС продължава да бъде от решаващо значение за доброто функциониране на безвизовите режими на тези партньори с ЕС. През отчетния период Турция не постигна напредък по отношение на изпълнението на оставащите критерии от пътната карта за либерализиране на визовия режим.

Реформа на публичната администрация

Качеството на публичната администрация и на регулаторната рамка е от решаващо значение за **дългосрочната конкурентоспособност** на ЕС³. В продължение на много години Европейската комисия систематично насочва и подкрепя бъдещите държави — членки на ЕС, относно начините за изграждане на стабилни и добре функциониращи публични администрации въз основа на петте принципа за *добро изготвяне на политики*, управление на *публичната служба*, ефективна *държавна организация* и ясни линии на *отчетност*, безпроблемно и ориентирано към гражданите *предоставяне на услуги* и *добро управление на публичните финанси*. Въпреки че държавите, обхванати от процеса на разширяване, не са просто пасивни получатели на посочената подкрепа, в повечето от тях продължава да липсват необходимите политически ангажимент и лидерство за осъществяване на по-чувствителните реформи, които биха засегнали доминиращата клиентелистка култура и биха изградили по-стабилни и професионални структури и системи. Засега повечето реформи са по-скоро козметични, отколкото по същество. Ако държавите не започнат да променят преобладаващата административна култура, техните публични администрации ще продължат да срещат трудности при привличането и задържането на таланти кадри, които да координират и реализират политиките, услугите и инвестициите, необходими за изграждането на дългосрочен просперитет и благосъстояние на обществото.

Като цяло държавите, обхванати от процеса на разширяване, остават в най-добрия случай **умерено подготвени** по отношение на качеството на своята публична администрация. През отчетния период напредъкът на реформите като цяло беше много ограничен. Повечето препоръки от предходната(ите) година(и) остават в сила. Типичното положение е, че поне отчасти е налице официална правна и институционална основа за професионална администрация, но тя не се прилага систематично. Повечето държави имат **стратегии за реформа на публичната администрация** (с изключение на Турция) или ги актуализират. Тяхното изпълнение обаче е неравномерно и често не води до устойчиви реформи, нито оказва трайно въздействие върху изграждането на по-добра публична администрация.

В Украйна има елементи на напредък, но продължават да съществуват предизвикателства, които се дължат и на обстоятелствата, свързани с войната. Грузия и Молдова постигнаха известен напредък в укрепването на своите публични администрации след приемането на реформа на публичната администрация и свързаните с нея планове за действие.

Добрата координация и разработване на политиките продължават да бъдат основата на реформите в публичната администрация. Държавите, обхванати от процеса на разширяване, трябва систематично да основават своите политики и законодателство на данни и доказателства, да изготвят законодателство и политики по приобщаващ

³ [COM\(2023\) 168 final](#), [COM\(2023\) 667 final](#)

консултативен начин и да оценяват потенциалното им въздействие. Доброто планиране и законосъобразното изпълнение на дневния ред в областта на политиките ще изградят доверие, устойчивост и по-предвидима регулаторна среда за гражданите и предприятията.

Що се отнася до човешките ресурси и управлението на публичната служба, повечето държави все още срещат трудности при разработването и системното прилагане на прозрачна, последователна и справедлива система на заплащане, както и на система за основано на заслуги набиране, повишаване и освобождаване от длъжност. Тези реформи са необходими за привличането и задържането на мотивиран и квалифициран персонал и за създаването на професионална и добре функционираща публична служба. Управлението на тези реформи обаче често е много чувствително. Разбирането на интересите и опасенията на различните заинтересовани страни и изграждането на широка подкрепа са от решаващо значение за постигането на напредък.

Ефективната държавна организация и отчетността все още са възпрепятствани от липсата на напредък в *рационализирането на държавните структури* и определянето на ясни линии на отчетност между министерствата и подчинените структури (в Босна и Херцеговина, Албания, Косово, Северна Македония, Сърбия и Молдова). *Капацитетът на административните съдилища* и качеството на решенията не са достатъчни, за да се гарантират правата на гражданите на административно правосъдие (в Сърбия, Северна Македония, Албания, Босна и Херцеговина и Молдова). Качеството на *надзорните органи* варира, а препоръките не се изпълняват систематично, като по този начин се ограничават ефективните механизми за взаимозависимост и взаимоограничаване и възможностите за системни подобрения. Подобряването на *многостепенното управление* изисква по-добро сътрудничество и координация между националните, регионалните и местните органи, осигуряване на качество на услугите на всички равнища и постигане на съответствие между административните отговорности и ресурсите и капацитета. Като се има предвид колко е важно да се осигури както подходящ баланс между централното, регионалното и местното управление, така и съгласувано прилагане на правилата, процедурите и стандартите на всички равнища на публичната администрация, във всички държави са необходими повече усилия.

Предоставянето на **цифрови административни услуги** продължава да бъде най-напредналата област от програмата за реформа на публичната администрация, особено в Албания, Сърбия и Украйна. Въпреки че другите държави все още трябва да наваксат изоставането си, всички държави трябва да продължат да гарантират, че публичните услуги са еднакво достъпни за хората с недостатъчни цифрови средства или умения. Освен това има възможност за допълнително рационализиране на административните процеси и намаляване на регулаторната тежест за обществеността и предприятията.

Липсата на ефективност и интегритет на системата за **управление на публичните финанси** подкопава доверието и засяга както *генерирането на публични приходи*, така и *управлението на разходите* в повечето държави, обхванати от процеса на разширяване. *Бюджетната прозрачност и ефективността на публичните разходи* са въпроси от решаващо значение, особено във времена на нарастващи фискални ограничения. Системите за *възлагане на обществени поръчки* все още имат твърде много пропуски, за да гарантират ефективно разпределение на парите на данъкоплатците. Установяването на култура на *управленска отчетност* и на *вътрешни и външни одити* би гарантирало устойчивостта на финансите на дадена държава, но

това все още не е прието за норма. Необходимо е значително подобряване на качеството на *управлението на активите и инвестициите*, за да се даде възможност на държавите, обхванати от процеса на разширяване, да преодолеят различията в инфраструктурата с държавите — членки на ЕС, и да извлекат ползите от бъдещото членство в ЕС, включително финансирането за инвестиции.

Гражданско общество

Свободното и овластено гражданско общество е ключов компонент на всяка демократична система. В държавите, обхванати от процеса на разширяване, съществува активно и жизнено гражданско общество, което наблюдава правителствените действия и допринася за изготвянето на политиките. Освен това организациите на гражданското общество продължават да предоставят услуги, по-специално помощ за хора в уязвимо положение, и да участват в хуманитарната реакция на руската агресивна война срещу Украйна.

Свободата на сдружаване и събранията е залегнала в правните рамки и като цяло се спазва. Въпреки това все още са необходими реформи за пълното прилагане на международните стандарти, а изпълнението трябва да бъде много по-последователно. Гражданското общество е подложено на постоянен натиск, а възможностите му за свободно функциониране продължиха да намаляват, като съществуват ограничения пред неговите дейности и дейностите на защитниците на правата на човека. В Сърбия и Босна и Херцеговина тревожно нарасна използването на стратегически съдебни производства, насочени срещу участието на обществеността (ССПНСУО), включително от държавни служители, като явлението се наблюдава и в други държави, например Албания. По същия начин е от съществено значение да не се злоупотребява с мерките за сигурност, т.е. те да не се използват като инструмент срещу политическите опоненти или критиците, като например законодателството за борба с тероризма в Турция, свободният достъп до информация в Черна гора и все още неотменените правила за прекомерен контрол и докладване относно предотвратяването на изпирането на пари в Косово. Най-тревожното развитие обаче е свързано с разработването на „закони за чуждестранните агенти“, което води до стигматизация и репресия на организациите на гражданското общество.

Такива мерки бяха представени в Република Сръбска на Босна и Херцеговина и в Грузия (но впоследствие бяха оттеглени в Грузия поради международен и местен натиск).

Необходимо е да се постигне значителен напредък — например в Грузия, Сърбия, Черна гора, Босна и Херцеговина и Косово — за подобряване на наличността и прозрачността на публичното финансиране, което следва да се разпределя въз основа на обективни критерии. Докато Молдова подобри своята правна рамка за филантропията и даренията, Албания и Черна гора все още не са приели законите за доброволчеството. Процесите за регистриране на организации на гражданското общество трябва да бъдат подобрени, включително в Албания, Северна Македония и Черна гора.

Въпреки че в Албания, Косово, Северна Македония или Украйна са въведени политики за укрепване на благоприятната среда за гражданското общество или за правителствено сътрудничество с гражданското общество, тяхното изпълнение е недостатъчно и често зависи от финансирането от донори. В областта на изготвянето на политиките повечето държави признават ценния принос на гражданското общество. Съществуват и механизми за открити обществени консултации, но трябва да се

подобри начинът, по който те се прилагат. Продължават слабостите в институционализираните механизми за сътрудничество между гражданското общество и правителството. От съществено значение е правителствата да осигурят условията за съдържателно и приобщаващо участие на организациите на гражданското общество в създаването на политики.

Икономика

След пълномащабното нашествие на Русия в Украйна през февруари 2022 г. десетте икономики, обхванати от процеса на разширяване, бяха изправени пред големи икономически и социални предизвикателства. В Украйна БВП спадна с 29,1 % през 2022 г., тъй като цялата страна беше дълбоко засегната от агресивната война на Русия, довела до значителен натиск върху макроикономическата стабилност. Растежът на БВП в региона на Западните Балкани се забави до 3,2 % през 2022 г., след скока от 7,7 %, последвал предизвиканата от COVID-19 рецесия през 2021 г. Сериозността на забавянето обаче не беше еднаква в различните икономики, като растежът на реалния БВП намалю до 6,1 % в Черна гора, 5,6 % в Турция, 4,8 % в Албания, 4 % в Босна и Херцеговина, 3,5 % в Косово, 2,3 % в Сърбия и 2,1 % в Северна Македония. В Молдова БВП рязко се сви с 5,9 %, а в Грузия БВП продължи да нараства, достигайки двуцифрена стойност (10,1 %). Разликите в икономическия растеж в държавите се дължаха главно на преките и непреките последици от войната на Русия в Украйна, включително въздействието ѝ върху търговските връзки, енергията, цените на храните и миграцията. Икономическите перспективи за десетте икономики продължават да се съпътстват от значителна несигурност относно по-нататъшното въздействие на войната върху растежа, заетостта и социалното сближаване.

През 2022 г. държавите приеха **фискални мерки** за смекчаване на икономическото въздействие на войната и на нарастващите цени на енергията и храните. Тъй като цените на енергията спаднаха значително от върховата си стойност, сега мерките следва постепенно да бъдат отменени, като същевременно се гарантира запазване на фискалната консолидация и насочване на социалната закрила към онези, които се нуждаят от нея. Инфлацията в Западните Балкани, Молдова и Грузия започна да се забавя, след като достигна върховата си стойност през есента на 2022 г. след значително ускоряване. В Турция инфлацията също се забави през първата половина на 2023 г., след като глобалният ценови натиск, съчетан с неортодоксална парична политика, предизвика голямо обезценяване на лирата и доведе до най-високото равнище на инфлация от две десетилетия насам (над 85 % през октомври 2022 г.). В Украйна смущенията във веригите на доставки, по-високите производствени разходи и печатането на пари от Националната банка за финансиране на войната доведоха до силно повишаване на инфлацията, която достигна върхова стойност от 26,6 % в края на 2022 г., преди да започне да намалява.

Пазарите на труда в Западните Балкани и Турция продължават да се характеризират с ниска активност като цяло (особено сред жените и младите хора), висока безработица и изтичане на мозъци. Продължават да съществуват структурни несъответствия в областта на уменията, дължащи се на недостатъчните инвестиции в човешки капитал и слабите образователни системи. Това изисква по-активни политики на пазара на труда, засилен двустранен и тристранен социален диалог и инвестиции в повишаване на квалификацията и преквалификация. В този контекст през 2021 г. партньорите от Западните Балкани поеха ангажимент да създадат схеми „Гаранция за младежта“, следвайки модела на ЕС. Към средата на 2023 г. повечето от тях бяха създали междуправителствени експертни групи за разработване на планове за изпълнение. Три от тях вече приеха своите планове, а някои от

тях започнаха да прилагат пилотната схема през 2023 г. Пазарите на труда в Молдова и Грузия функционираха сравнително добре през 2022 г., като се възползваха от пристигането на квалифицирани бежанци, бягащи от войната на Русия срещу Украйна и мобилизацията в Русия, въпреки че продължават да съществуват структурни слабости. Високите равнища на неофициална заетост обаче продължават да бъдат ключов проблем във всички държави партньори. В Украйна бежанските потоци и вътрешното разселване, заедно с огромното разрушаване на капитали, засегнаха драстично пазара на труда, който вече се характеризираше със сравнително нисък процент на активност и изтичане на мозъци. Ще бъдат необходими огромни усилия за възстановяването на функциониращ пазар на труда и за справянето с недостига на умения след края на войната. В това отношение от решаващо значение ще бъде укрепването на социалния диалог, включително изграждането на капацитет за социалните партньори.

Все по-важно е и десетте икономики, обхванати от процеса на разширяване, да ускорят **структурните реформи**, за да се даде възможност за устойчиво възстановяване в средносрочен план и да се постигне напредък в изпълнението на двата икономически критерия за членство в ЕС: гарантиране на функциониращи пазарни икономики и демонстриране на способност за справяне с конкурентния натиск и пазарните сили в рамките на ЕС.

Що се отнася до критерия за **функциониращи пазарни икономики**, понастоящем за нито една от страните от Западните Балкани не може да се счита, че има напълно функционираща пазарна икономика, а равнищата на съответствие се различават, въпреки напредъка в някои държави. Въпреки че Босна и Херцеговина остава на ранен етап на подготовка, без отбелязан напредък през последната година, повечето от другите партньори постигнаха известен или добър напредък в изграждането на функциониращи пазарни икономики и постигнаха умерено или добро равнище на подготвеност. Пазарната икономика на Турция е доста напреднала, но продължават да съществуват сериозни опасения относно нейното функциониране, след като имаше отстъп по ключови елементи, като например провеждането на паричната политика и институционалната и регулаторната среда. След изборите бяха предприети стъпки за преодоляване на някои от тези опасения. Молдова и Украйна са на ранен етап/известна степен на подготвеност, докато Грузия е умерено подготвена. Що се отнася до способността им да се справят с конкурентния натиск и пазарните сили, само Турция има добра степен на подготвеност. Сърбия, Черна гора и Северна Македония са умерено подготвени, Албания и Грузия имат известна степен на подготвеност, Босна и Херцеговина и Молдова са на ранен етап/имат известна степен на подготвеност, а Косово и Украйна са на ранен етап.

Степента на изпълнение на съвместно договорените насоки в областта на политиката продължи да се влошава в Западните Балкани и Турция, като спадна от 50,8 % през 2020 г. на 42,9 % през 2021 г. и на 40,8 % през 2022 г. Прилагането на насоките в областта на политиката е от ключово значение, за да могат държавите да приведат икономиките си в съответствие с тези на ЕС и да се подготвят за бъдещото си участие в рамката на Европейския съюз за координация и надзор на икономическите и социалните политики. Необходимо е да се повиши фискалната устойчивост, да се насърчи развитието на човешкия капитал и да се изгради издръжливост спрямо бъдещи сътресения. Следва да продължат усилията за постигане на напредък в цифровия и екологичния преход, подобряване на бизнес средата и задълбочаване на регионалната икономическа интеграция въз основа на стандартите на ЕС с цел да се привлекат инвестиции и да се стимулира икономическият растеж.

Приложение 2. Изпълнение на икономическия и инвестиционен план за Западните Балкани

В ход е изпълнението на Икономическия и инвестиционен план (ИИП) за Западните Балкани⁴, приет на 6 октомври 2020 г. Планът има за цел по-тясната интеграция и преодоляването на социално-икономическите различия между региона и ЕС, подпомагането на неговия екологичен и цифров преход и доближаването на Западните Балкани до единния пазар на ЕС. Планът се изпълнява чрез пакет от безвъзмездни средства от ЕС в размер на 9 милиарда евро и Гаранционния механизъм за Западните Балкани, който се очаква да привлече до 20 милиарда евро инвестиции.

Очаква се въздействието на тези инвестиции върху икономиката на региона да бъде засилено от осезаемия напредък в изпълнението на общия регионален пазар и програмите за икономически реформи, както и от продължаващия напредък в областта на върховенството на закона, управлението на публичните финанси и реформата на публичната администрация.

До момента ЕС е одобрил или е поел ангажимент за финансиране в размер на **4,29 милиарда евро под формата на безвъзмездни средства** и се очаква да **привлече над 10,76 милиарда евро инвестиции** от други източници. Това включва финансиране за 54 водещи проекта по Инвестиционната рамка за Западните Балкани (ИРЗБ), двустранни и многонационални действия по линия на Инструмента за предприсъединителна помощ (ИПП) и финансиране по IPARD (ИПП за развитие на селските райони) в подкрепа на селскостопански мерки. Освен това ЕС одобри провизирането на 21 гаранции по линия на Европейския фонд за устойчиво развитие (ЕФУР+), което ще привлече значителни инвестиции чрез банки и международни финансови институции.

Инвестирането в транспортна свързаност е съсредоточено върху развитието на необходимата инфраструктура за автомобилния, железопътния и водния транспорт в съответствие с приоритетите на трансевропейските транспортни мрежи. То е насочено и към модернизиране и екологизиране на съществуващата инфраструктура, за да се допринесе за решения за интелигентна мобилност в съответствие със Зелената програма.

Основните водещи проекти, одобрени в рамките на ИРЗБ като част от ИИП, са съсредоточени върху: i) Коридор X — железопътна линия Сърбия — България; ii) Магистралата на мира, свързваща Косово и Сърбия; iii) магистралата Коридор Vc в Босна и Херцеговина, която свързва страната с Адриатическо море, Унгария и Хърватия; iv) Синята магистрала в Албания; v) автомагистралата по Коридор VIII в Северна Македония; и vi) други магистрали, железопътни междусистемни връзки и обходни линии в региона.

Тези проекти допълват инвестициите за свързаност, приети през предходните години, няколко от които бяха завършени през последните месеци. Те включват участъка Тарцин от автомагистрала Vc и тунела „Иван“ в Босна и Херцеговина, както и железопътната отсечка на коридор IV Бар—Врѐбница в Черна гора.

В координация с Постоянния секретариат на Договора за създаване на Транспортна общност регионът също така продължава да работи по мерки за реформи чрез

⁴ [COM\(2020\) 641 final](#).

изпълнението на пет секторни плана за действие (в областта на железопътния транспорт, автомобилния транспорт, пътната безопасност, улесняването на транспорта, водния транспорт и мултимодалността) и стратегията за устойчива и интелигентна мобилност за Западните Балкани. Петгодишният текущ работен план, одобрен от шестте партньори, служи като допълнителен инструмент за планиране на реформите и инфраструктурата, които регионът трябва да приоритизира през следващите години.

Изпълнението на тези планове за действие и модернизирането на съществуващата инфраструктура се подпомагат чрез програмата за безопасен и устойчив транспорт на стойност 80 милиона евро, приета от Оперативния съвет на ИРЗБ през юни 2023 г. Тя финансира интелигентни и устойчиви решения за мобилност чрез декарбонизация и цифровизация.

След успешното въвеждане на „зелени ленти“ в региона по време на пандемията от COVID-19 като част от мерките за улесняване на транспорта сега се създават и подобни зелени и сини ленти (морски превоз) между Западните Балкани и държавите от ЕС. Понастоящем те се осъществяват пилотно с Гърция, Италия и Хърватия, а лентите по границата между Сърбия и Унгария са в процес на договаряне.

И накрая, като част от предложението за преразглеждане на Регламента за трансевропейската транспортна мрежа (TEN-T) беше създаден коридор за Западните Балкани, който беше включен в широкообхватната мрежа и отчасти в основната мрежа. Това показва ангажимента на ЕС за свързаност в региона, който се разглежда като неразделна част от транспортната мрежа на ЕС.

Що се отнася до финансовата помощ по ИИП за устойчив транспорт, досега в рамките на ИРЗБ бяха одобрени 1,74 милиарда евро, за които бяха поети задължения по двустранни и многонационални програми по ИИП. Очаква се това да привлече допълнителни 5,7 милиарда евро от други източници.

Водещите проекти **за преход към чиста енергия и свързаност** са съсредоточени върху инвестициите във възобновяеми енергийни източници, „вълната на саниране“ за енергийна ефективност и улесняването на прехода към намаляване на използването на въглища. Енергийната сигурност и диверсификацията на доставките също се подкрепят.

През октомври 2022 г. Комисията обяви пакет за енергийна подкрепа за региона на стойност 1 милиард евро. Половината от сумата е целева подкрепа за уязвимите социални групи и предприятия, а другата половина е предназначена за ускоряване на енергийния преход, особено чрез инвестиции в мерки за енергийна ефективност, диверсификация на доставките и производство на енергия от възобновяеми източници. По-голямата част от пряката подкрепа беше изплатена в началото на 2023 г., докато инвестициите се приоритизират и приемат в хода на годината.

До момента Оперативният съвет на ИРЗБ прие 18 инвестиционни проекта в рамките на ИИП, насочени към изграждането на слънчеви/фотоволтаични електроцентрали (например в Албания, Косово и Северна Македония), ветроенергийни паркове (например в Сърбия), рехабилитация на водноелектрически централи (например в Албания, Босна и Херцеговина, Северна Македония и Сърбия), електропреносната мрежа (напр. Трансбалканския електроенергиен коридор) и енергийната ефективност. ЕС също така подкрепя и провизира инвестиции в междусистемни газопроводи, за да се гарантира по-добра диверсификация на енергийните източници.

Комисията допълни регионалната програма за енергийна ефективност със 100 милиона евро чрез споразумение за финансов принос, подписано през декември 2022 г., за да

насърчи енергията от възобновяеми източници и енергийната ефективност и да подкрепи напредъка в санирането на публични и частни сгради. През април 2022 г. Оперативният съвет на ИРЗБ даде положително становище по финансиране в размер на 45 милиона евро за специален гаранционен механизъм за проекти, свързани главно с енергийната ефективност и възобновяемите енергийни източници, което в момента се договаря.

През декември 2022 г. Западните Балкани приеха цели в областта на енергетиката и климата за 2030 г. съгласно Договора за създаване на Енергийна общност. Въз основа на това понастоящем те разработват съответните си национални планове в областта на енергетиката и климата, в които се определят стъпките за постигането на тези цели. Освен това Комисията и Енергийната общност работят със Западните Балкани за разработването на регионална схема за търговия с емисии като част от процеса на тяхното присъединяване.

Преходът от въглища в региона, по-голямата част от който е силно зависима от изкопаеми горива, ще бъде голямо социално-икономическо предизвикателство. Поради това Комисията подкрепя платформата за сътрудничество за въгледобивните региони в преход в Западните Балкани и Украйна, аналогична на подобна инициатива на ЕС. Вече се осъществи цяла поредица от двустранни обмени с региони на ЕС, а други се планират.

Що се отнася до финансовата помощ по ИИП за чиста енергия, досега в рамките на ИРЗБ бяха одобрени 617 милиона евро, за които бяха поети задължения по двустранни и многонационални програми по ИПП. Очаква се това да привлече допълнителни 1,3 милиарда евро от други източници.

Освен това Оперативният съвет на ИРЗБ излезе с положително становище относно провизирането на шест гаранции с отворен достъп, свързани с тях, които се очаква да генерират значителни инвестиции в енергийната инфраструктура, ефективност и преход. В момента се водят преговори по договорите.

Приоритетите на ИИП в областта на транспорта и енергетиката допълват усилията в областта на **околната среда и изменението на климата**. Заедно те допринасят за изпълнението на Зелената програма за Западните Балкани, приета с ИИП и одобрена от лидерите на Западните Балкани чрез Декларацията от София през ноември 2020 г. Програмата, състояща се от пет стълба, разчита на регулаторни реформи и инвестиции в региона, така че той да съответства на амбициите на Европейския зелен пакт, по-специално в областта на енергийния преход, предотвратяването на замърсяването, кръговата икономика, опазването на биологичното разнообразие и устойчивото производство на храни. Изпълнението на програмата се насърчава от водещите проекти в рамките на ИИП, свързани с устойчивия транспорт, енергийния преход и управлението на отпадъците и отпадъчните води.

Регионът изпълнява подробен план за действие за програмата, одобрен от лидерите на срещата на върха в Бърдо през октомври 2021 г. Въпреки че Съветът за регионално сътрудничество запазва ключова роля в координацията на регионалните инициативи в рамките на Зелената програма, Комисията сключи програма „EU4Green“ с финансиране от 11 милиона евро с Австрийската агенция по околната среда, която да помогне на всеки партньор да работи по собствените си стратегии и реформи.

В допълнение към посочените по-горе енергийни и транспортни проекти, подкрепяните от ЕС инвестиции в полза на Зелената програма са съсредоточени върху управлението на отпадъците и отпадъчните води, кръговата икономика, опазването на

околната среда и устойчивото селско стопанство. В рамките на водеща инициатива 7 Оперативният съвет на ИРЗБ и Комисията до момента одобриха финансиране за седем инвестиционни проекта за управление на водите и отпадъчните води във всичките шест държави партньори (включително столиците Подгорица, Скопие, Белград и Сараево) и три програми в подкрепа на управлението на отпадъците (в Албания, Северна Македония и Сърбия). Освен това се изпълняват редица двустранни програми в областта на биологичното разнообразие и опазването на околната среда в конкретни райони (например езерото Преспа). Съществува и регионална програма за борба със замърсяването в градовете чрез подкрепа на Конвента на кметовете за климата и енергетиката, който подпомага градовете да разработват планове и да изпълняват пилотни проекти в тази област.

Екологичният преход на хранително-вкусовата промишленост до голяма степен се осъществява чрез IPARD. Досега в рамките на ИИП бяха поети задължения за 152 милиона евро в подкрепа на модернизацията на устойчивото производство на храни.

Що се отнася до финансовата помощ по ИИП за опазването на околната среда и изменението на климата, досега в рамките на ИРЗБ бяха приети 633 милиона евро, за които бяха поети задължения по двустранни и многонационални програми по ИПП и IPARD. Очаква се това да привлече допълнителни 685 милиона евро от други източници.

Освен това Оперативният съвет на ИРЗБ излезе с положително становище относно провизирането на четири гаранции с отворен достъп, свързани с екологичния преход, насочени към устойчивия преход на градовете, поглътителите на въглерод и зелените облигации. Договорите са в процес на изготвяне с оглед на подписването им през 2023 г.

Регионът получава подкрепа по линия на ИИП и във връзка с **цифровата си трансформация** — чрез техническа помощ и инвестиции. Подкрепата се фокусира върху регулаторните реформи, благоприятстващи развитието на пазара на цифрови услуги, както и върху насърчаването на инвестициите в иновативни цифрови решения и цифрова инфраструктура. До момента в рамките на ИРЗБ бяха одобрени два проекта, свързани с широколентовия достъп в Сърбия и лабораториите за ИКТ в Албания.

По отношение на реформите в правната рамка Комисията поддържа с региона ежегоден регулаторен диалог относно цифровата политика и подкрепя редовните срещи на върха в областта на цифровите технологии на Западните Балкани. По време на диалога, проведен на 30 юни 2023 г., Албания, Черна гора, Северна Македония и Сърбия подписаха споразумения за асоцииране към програмата „Цифрова Европа“ (DIGITAL). Участието в DIGITAL ще позволи на държавите да участват в мрежата от европейски цифрови иновационни центрове за подкрепа на дружествата и публичния сектор в екологичния и цифровия преход. През 2022 г. шестте държави подписаха Декларацията за бъдещето на интернет, в която се определят визията и принципите за надежден интернет. Регионът е напълно свързан и с работата на Органа на европейските регулатори в областта на електронните съобщения.

Комисията, заедно със Съвета за регионално сътрудничество, изигра важна роля за сключването на регионалното споразумение за роуминга, което въведе схемата „роуминг като у дома“ в региона от 1 юли 2021 г. Първото доброволно намаляване на таксите за роуминг на данни от водещите оператори от ЕС и Западните Балкани влезе в сила на 1 октомври 2023 г. Операторите също така се споразумяха за плавно намаляване на цените през следващите години с оглед на доближаването на цените до схемата „роуминг като у дома“ до 2028 г.

Успоредно с това ЕС насърчава разработването на нови цифрови решения за различни аспекти на икономиките на Западните Балкани, включително транспорта, енергетиката, логистиката, управлението и търговията. Важна инициатива за популяризиране на такива решения е ежегодният Балкатон, в рамките на който се награждават иновативни проекти за цифров преход.

В процес на подготовка е регионална програма EU4Digital. Тя разполага с бюджет от 15 милиона евро и се планира да бъде изпълнена за 3 години. Програмата има за цел да допълни текущата работа на общия регионален пазар — регионално цифрово пространство, което се основава на целите на Програмата в областта на цифровите технологии за Западните Балкани.

Киберсигурността остава важен елемент от ИИП. Беше завършена оценка на нуждите на региона в областта на киберсигурността и се провеждат редица мероприятия за техническа помощ чрез Инструмента за техническа помощ и обмен на информация (TAIEX), с който се изгражда готовност за киберинциденти.

Що се отнася до финансовата помощ по ИИП за цифровия преход, досега в рамките на ИРЗБ бяха одобрени над 50 милиона евро, за които бяха поети задължения по двустранни и многонационални програми по ИИП. Очаква се това да привлече допълнителни 240 милиона евро от други източници.

Освен това Оперативният съвет на ИРЗБ одобри провизирането на една гаранция за отворен достъп в тази област: Платформата за цифрова трансформация.

Подкрепата за частния сектор е съсредоточена върху целевото финансиране чрез специални гаранционни механизми за малките и средните предприятия (МСП) за започване на дейност, иновации и повишаване на конкурентоспособността. Подобна подкрепа се предоставя и на селския агробизнес чрез инструмента IPARD.

Трябва да се създадат подходящи условия за развитието и растежа на частния сектор, по-специално за микро-, малките и средните предприятия (ММСП). Това е в центъра на диалога по въпросите на икономическата политика, провеждан ежегодно с партньорите от Западните Балкани чрез програмите за икономически реформи (ПИР) и произтичащите от тях препоръки за икономическата политика, в съответствие с приоритетите на ИИП.

Понастоящем подкрепата за частния сектор, насочена по-специално към поощряване на иновациите и укрепване на двойния екологичен и цифров преход, се предоставя чрез шест специални схеми за смесено финансиране на частния сектор: „МСП — станете зелени“ (SMEs Go Green), „Програма за климата“ (Climate Programme), „Зелено финансиране за приобщаване“ (Green Finance for Inclusion), „Устойчив достъп до финансиране за предприемачество“ (Sustainable Access to Finance for Entrepreneurship), „Станете цифрови и зелени за растеж“ (Go Digital and Green for Growth), „Насърчаване на зеленото кредитиране“ (Promoting green lending).

Комисията също така подкрепя инвестиционния форум на камарите на „Шесторката от Западните Балкани“ (WB6) за подпомагане на икономическите интереси на Западните Балкани и региона отвъд тях. По-специално тя финансира регионалната програма за развитие на доставчиците, която има за цел да спомогне за създаването на връзки/възможности за местните доставчици.

И накрая, Комисията стартира редица инициативи в рамките на механизма „Гаранция за Западните Балкани“ като част от по-широкия Европейски фонд за устойчиво развитие (ЕФУР+). Това включва провизирането на 10 гаранционни схеми за

осигуряване на общо финансиране за растеж за МСП и механизъм за поделение на риска в селското стопанство, както и за насърчаване на приобщаващия растеж и двойния преход. Понастоящем те са в процес на договаряне.

Що се отнася до финансовата помощ за развитието на частния сектор по линия на ИИП, досега в рамките на ИРЗБ са одобрени 341 милиона евро, за които са поети задължения по двустранни и многонационални програми по ИИП. Очаква се това да привлече допълнителни 2,1 милиарда евро от други източници.

Шестата приоритетна област, подкрепяна от ИИП, е **развитието на човешкия капитал и иновациите**, включително младите хора, образованието и възприемането на иновациите. През юли 2021 г. министрите от региона одобриха декларация, с която се ангажират техните държави да спазват принципите на Европейския стълб на социалните права и да изпълняват водещата инициатива „Гаранция за младежта“ на ИИП. На срещата на върха ЕС — Западни Балкани през октомври 2021 г. беше стартирана всеобхватна програма за иновации, научни изследвания, образование, култура, младеж и спорт („Програма за иновации“).

„Гаранция за младежта“ е схема за активизиране, която да гарантира, че младите хора в Западните Балкани получават добро предложение за работа, продължаване на образованието, чиракуване и стаж в рамките на определен срок, след като останат без работа или напуснат системата на формалното образование. Схемата изисква реформи и изграждане на капацитет в областта на образованието и професионалното обучение, заетостта, службите по труда и социалната закрила. Всички партньори от Западните Балкани, с изключение на Босна и Херцеговина (където работата е в ход), са приели национални планове за изпълнение на „Гаранция за младежта“ и са създали механизми за координация, като някои от тях вече ги изпробват.

От края на 2022 г. инструментът на ЕС за партньорска техническа помощ SOCIEUX+ е на разположение на Западните Балкани. Той е специално насочен към заетостта, труда и социалната закрила и предоставя краткосрочна помощ на националните и местните институции на държавите партньори, работещи в отговарящите на условията сектори. Понастоящем в Западните Балкани са в ход 26 действия, свързани главно със социалната закрила и труда и заетостта.

Програмата за Западните Балкани в областта на иновациите, научните изследвания, образованието, културата, младежта и спорта продължава да насочва Западните Балкани стабилно към по-тясно сътрудничество в тези области на политиката. Положените множество усилия за сътрудничество между държавите — членки на ЕС, и партньорите от Западните Балкани укрепиха ключови области, като например подкрепата за модернизирането на системите за висше образование, промишленото сътрудничество и интелигентното производство, укрепването на иновационните екосистеми, обучението на медицинския персонал, цифровизацията и киберсигурността.

Ключовият инструмент за изпълнение на програмата за иновации е програмата „Хоризонт Европа“, като всичките шест партньори от Западните Балкани вече са асоциирани към нея. Регионът има също така достъп до Механизма за подкрепа в областта на политиките на научноизследователската и развойната дейност и засили своя ангажимент и участие в научноизследователски инициативи на ЕС, като COST и EUREKA. Северна Македония и Сърбия са асоциирани към „Еразъм+“, а други четирима партньори се възползват от подкрепата на международното измерение на програмата „Еразъм+“. От 2023 г. насам инициативата „Европейски университети“ на

„Еразъм+“ е отворена за участието на всички висши училища от Западните Балкани като пълноправни партньори. „Европейски университети“ са транснационални алианси на висши училища, които развиват дългосрочно структурно и стратегическо сътрудничество, създават университетите на бъдещето и насърчават европейските ценности и идентичност. Партньорите от Западните Балкани са също изцяло свързани с инициативите на ЕС в областта на културата, включително програмата „Творческа Европа“ и инициативата „Нов европейски Баухаус“. Тази инициатива насърчава иновациите, устойчивостта, приобщаването и естетиката в инфраструктурата и други проекти и е особено свързана с изпълнението на Зелената програма.

Помощта на ЕС в тази област включва и тясно сътрудничество със Западните Балкани в областта на здравеопазването. Регионът продължава да бъде свързан с работата на Комитета за здравна сигурност на ЕС и Европейския център за профилактика и контрол на заболяванията и има достъп до съвместни обществени поръчки на медицински консумативи. ЕС финансира проект за устойчивост на здравни кризи в Западните Балкани и инвестиционен проект за разширяване на Университетската детска болница в Белград.

Що се отнася до финансовата помощ за развитието на човешкия капитал по линия на ИИП, досега в рамките на ИРЗБ са одобрени 368 милиона евро, за които са поети задължения по двустранни и многонационални програми по ИПП. Очаква се това да привлече допълнителни 477 милиона евро от други източници.

Шестте приоритета на ИИП са подкрепени — и тяхното въздействие се усилва — от ангажимента на региона (и подкрепата на ЕС) за създаване на общ регионален пазар в Западните Балкани, основан на четирите свободи на движение. Значителен пробив в това отношение в края на 2022 г. беше сключването на три споразумения относно свободното движение на хора в региона. Успешното им прилагане ще улесни пътуването и признаването на квалификациите за висше образование и на някои професионални квалификации. ЕС подкрепя развитието на общия пазар чрез Съвета за регионално сътрудничество и ЦЕФТА.

И накрая, успехът на Икономическия и инвестиционен план зависи от прилагането от страна на всички партньори на най-добрите практики в областта на върховенството на закона, публичните финанси и управлението на инвестициите, както и насърчаването на професионална и ефективна публична администрация.

Приложение 3. Изпълнение на Икономическия и инвестиционен план (ИИП) — преглед за Украйна, Молдова и Грузия

През 2021 г. ЕС и неговите пет източни партньори стартираха **Икономически и инвестиционен план за Източното партньорство**⁵ (ИИП). Целта му е да подкрепи икономическото възстановяване след 2 години здравна криза с отрицателни социални и икономически последици. Планът също така има за цел да доведе до екологичната и цифровата трансформация, необходима за изграждането на иновативни, екологично устойчиви, социално приобщаващи и издръжливи икономики.

След началото на непровокираната агресивна война на Русия срещу Украйна ИИП придоби изцяло ново социално-икономическо и политическо значение. Той се превърна в неразделна част от отговора на ЕС на въздействието на войната срещу Украйна чрез осигуряването на ликвидност и мобилизирането на инвестициите, необходими за подпомагане на икономиката на Украйна, а и на Молдова, да продължи да функционира. ИИП е част и от подкрепата на ЕС за интегрирането на тези две държави — както и на Грузия — в икономиката и енергийния, цифровия и транспортния пазар на ЕС. Той е ключов механизъм за улесняването на техните усилия за присъединяване и за отключването на ползите от европейската интеграция.

Амбицията на плана е да се мобилизират инвестиции в региона в размер до 17 милиарда евро през периода 2021—2027 г. чрез мобилизиране на безвъзмездни средства и гаранции от ЕС в размер на 2,3 милиарда евро. Изпълнението на ИИП включва и съпътстващи мерки на политиката и техническа подкрепа.

Към септември 2023 г. бяха мобилизирани общо 6,2 милиарда евро чрез двустранни и регионални безвъзмездни средства, операции за смесено финансиране и гаранции в подкрепа на приоритетите на ИИП в Украйна, Молдова и Грузия. 3,5 милиарда евро от тази сума са предназначени за подпомагане на изпълнението на водещи национални проекти. Броят на инвестициите, мобилизирани до момента в рамките на ИИП, представлява 40 % от целевата сума от 17 милиарда евро инвестиции, които трябва да бъдат мобилизирани. През първата половина на 2023 г. инвестициите, мобилизирани благодарение на плана, се увеличиха бързо. Със сключването на нови гаранционни споразумения с партньорски финансови институции в рамките на инструмента ЕФУР+ се очаква изпълнението на плана да се ускори допълнително.

Устойчив транспорт

Устойчивата транспортна свързаност е ключов приоритет в региона още от стартирането на Източното партньорство през 2009 г. През декември 2021 г. ЕС и неговите източни партньори подновиха ангажимента си за укрепване на основните транспортни връзки с акцент върху разширената индикативна основна мрежа TEN-T, включително връзките през Черно море. Подобренията в ключови въздушни, автомобилни, железопътни, морски и вътрешноводни връзки имат огромен потенциал за стимулиране на устойчивото икономическо развитие, пазарната интеграция и трансграничната търговия в региона и между региона и ЕС. От 2021 г. насам в подкрепа на транспортната свързаност са мобилизирани 1,2 милиарда евро.

В Украйна и Молдова ЕС изпълнява ангажимента си да подкрепя изпълнението на **инициативата за коридори на солидарността** между ЕС и Украйна. Коридорите на солидарността са приоритетни транспортни оси, свързващи Украйна и Молдова с ЕС.

⁵ [SWD\(2021\) 186 final](#).

Те са главният маршрут за търговия с основни стоки от и към Украйна и се превърнаха в жизненоважен елемент за икономиката на страната. Комисията работи с държавите — членки на ЕС, Украйна, Молдова, международни партньори и дружества, както и с транспортни оператори с цел разширяване и подобряване на функционирането на коридорите на солидарността. Комисията се съсредоточава върху намаляването на транспортните и логистичните разходи по коридорите на солидарността чрез рационализирани процедури, модернизиране на инфраструктурата и използване на пълния потенциал на всички маршрути. В този контекст девет проекта по Механизма за свързване на Европа с обща подкрепа от ЕС, която възлиза на почти 250 милиона евро, ще модернизират железопътните и пътните трансгранични точки между съседни държави — членки на ЕС, (Унгария, Полша, Румъния и Словакия) и Украйна и Молдова.

През 2022 г. Комисията работи съвместно с молдовските органи, Европейската банка за възстановяване и развитие (ЕБВР) и Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) в подкрепа на възстановяването на железопътната ос **Север-Юг**. Основната цел е да се подобри капацитетът на молдовската железопътна мрежа, която възлиза приблизително на 128 km по коридора Vălcineț-Ocnița-Ungheni-Chișinău-Căinari, по-специално по отношение на нормите за тегло и скоростта на пътуване. Това е в допълнение към краткосрочните инвестиции, насочени към бързото модернизиране на главния пътен граничен контролно-пропускателен пункт между Украйна и Словакия и закупуването на оборудване, като например скенери и генератори, за приоритетни гранични контролно-пропускателни пунктове между Украйна и държавите — членки на ЕС. Комисията мобилизира 20 милиона евро под формата на безвъзмездни средства чрез Инструмента за външна политика заедно със заем в размер на 12 милиона евро от ЕБВР.

В Грузия ЕС и ЕИБ продължиха да инвестират в **магистралата Изток-Запад** с акцент върху „черните зони“, които са участъци от пътя, където броят на пътнотранспортните произшествия и смъртните случаи е особено висок. ЕС и ЕИБ ще продължат да подкрепят развитието на този жизненоважен коридор със сума, възлизаща на 446 милиона евро (включително 16,8 милиона евро под формата на безвъзмездни средства). В подкрепа на водеща инициатива 2 в Грузия ЕС започна и всеобхватно проучване за осъществимост, което да оцени търговската жизнеспособност на допълнителни фериботни/фидерни линии за свързване на Грузия с България през Черно море.

През ноември 2022 г. Украйна, Молдова и Грузия станаха участници със статут на наблюдател в органите на **Транспортната общност**. Това ще донесе конкретни ползи за държавите по отношение на **прилагането на съответните достижения на правото на ЕС в областта на транспорта** и развитието на индикативната мрежа TEN-T на тяхна територия, както и споделянето на добри практики с регионалните партньори от Западните Балкани и държавите — членки на ЕС. Постоянният секретариат на Договора за Транспортната общност (ДТО) вече си съдейства на различни равнища с участниците със статут на наблюдател, за да ги въведе в работата на Транспортната общност, да ги включи в работата на техническите комитети по ДТО и да даде тласък на работата за постигане на някои от основните резултати, предвидени в ДТО (като например планове за действие в областта на железопътния и автомобилния транспорт, пътната безопасност, улесняването на транспорта, водния транспорт и мултимодалността).

Молдова и Украйна бяха асоциирани към Механизма за свързване на Европа съответно през май и юни 2023 г. Това следва да доведе до засилено сътрудничество в транспортния сектор и да подкрепи изпълнението на разширената TEN-T.

Улесняване на достъпа на МСП до финансиране

От стартирането на ИИП ЕС активно подкрепя усилията на източните си партньори да дадат тласък на икономиките си след две много трудни години на ограничителни мерки и смущения в търговията поради COVID-19. ЕС обърна специално внимание на посрещането на нуждите от финансиране на ММСП, като мобилизира 1,5 милиарда евро под формата на кредитни линии и консултантски услуги за бизнеса, за да им помогне да възобновят дейността си, да придобият евентуално пропуснатите пазарни дялове и да цифровизират и модернизират своите операции. Подкрепяните от ЕС кредитни линии предлагат по-добри условия за получаване на заеми за ММСП, по-специално като предлагат по-дълги срокове до падежа, намалени изисквания за обезпечение, съобразена с конкретните нужди техническа помощ и инвестиционни стимули. ЕС, в сътрудничество с Полската банка за развитие (BGK), предостави на Украйна гаранция в размер на 10 милиона евро, за да се даде възможност за подновяване на кредитирането на МСП, които не биха отговаряли на условията за ново финансиране поради рискове, свързани с продължаващата война.

Улесняване на търговията

През октомври 2022 г. ЕС даде ход на **Бюрото за помощ в областта на търговията към Източното партньорство**, което има за цел да улесни достъпа на дружествата до информация, свързана с търговията. Бюрото за помощ е онлайн портал с подробна информация относно достъпа до пазара (приложими разпоредби за износ и внос, тарифни и нетарифни мерки, мита, данъци, процедури и др.), търговска статистика и аналитична информация за потенциала на националните пазари в ЕС и ИП. Във всяка държава бяха проведени проучвания на нетарифните мерки (регулаторни, процедурни), за да се установят пречките пред търговията със стоки и услуги и да се дадат препоръки за тяхното преодоляване.

Изпълнение на **EU4Business**: проектът „Свързване на дружества“ продължи през 2022 г. и началото на 2023 г. Проектът има за цел да насърчи търговските отношения и бизнес партньорствата в държавите от Източното партньорство чрез изграждане на мостове между МСП и организациите за подкрепа на бизнеса в ЕС и идентичните организации от Източното партньорство. Разработена е схема за мобилност, която дава възможност за обмен между МСП и организациите за подкрепа на бизнеса от двата региона.

Устойчива енергия и декарбонизация на икономиките

От стартирането на ИИП е постигнат значителен напредък в изключително важната област на устойчивата енергия, в която вече са мобилизирани инвестиции в размер на 1,6 милиарда евро в целия регион на Източното партньорство.

През 2022 г. програмата EU4Energy продължи да подкрепя Украйна, Молдова и Грузия при изграждането на техните правни и регулаторни енергийни рамки. Програмата също така помогна на източните партньори да създадат благоприятна среда за развитието на енергията от възобновяеми източници и по-екологосъобразните енергийни миксове. Програмата изигра централна роля за подпомагането на **Украйна и Молдова** в процеса след синхронизация на Европейската мрежа от оператори на преносни системи. Тя също така подкрепи Украйна в текущото възстановяване на енергийната ѝ система, като допринесе за сигурността на доставките в региона.

Продължи сътрудничеството с Международната агенция за възобновяема енергия (IRENA). Целта беше да се определят условията и пречките пред развитието и интегрирането на възобновяеми енергийни източници в държавите от Източното партньорство.

В **Украйна** подкрепяната от ЕС водеща инициатива на Фонда за енергийна ефективност (ФЕЕ) (104 милиона евро, покрити от ЕС) продължи успешно да изпълнява своята програма за инвестиции в енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради. До края на март 2023 г. ФЕЕ бе обхванал почти 80 000 домакинства, като 261 проекта са изцяло или частично завършени в многофамилни жилищни сгради (над 80 % от тях са били за основно реновиране). През 2022 г. ФЕЕ въведе нова програма за „възстановяване“, която подкрепя бързите ремонти на неструктурно повредени от войната жилищни сгради.

Като част от Партньорството за енергийна ефективност и околна среда в Източна Европа (E5P) ЕС съфинансира няколко ръководени от ЕБВР проекта за енергийна ефективност и централно топлоснабдяване в **Украйна**. Проектите за рехабилитация на централното топлоснабдяване обхващат Житомир, Тернопил, Львов, Луцк и Чернивци с общ бюджет от около 110 милиона евро и заем от ЕБВР в размер на 48 милиона евро. В ход са проекти за енергийна ефективност на публични сгради в Днипро с бюджет от 39 милиона евро, включително заем от ЕБВР в размер на 20 милиона евро. През март 2023 г. ЕИБ стартира масштабна нова програма за саниране на публични сгради в Украйна (до 1000 болници и училища) с безвъзмездни средства от ЕС и програмата E5P. Това вече ще обхваща и аспекти, които не са свързани с енергийната ефективност, като бомбоубежища, по-добри мерки за противопожарна безопасност и подобрен достъп за хора с увреждания. Едно важно работно направление, което започна през 2022 г. и все още продължава, включва две финансирани от ЕС програми за спешна помощ в областта на жилищното настаняване на вътрешно разселени лица.

В **Молдова** програмата за енергийна ефективност беше подписана през 2022 г. (финансирана с безвъзмездни средства в размер на 15 милиона евро и два заема в размер на 30 милиона евро от ЕБВР и ЕИБ). Това е първата национална инициатива за енергийна ефективност в Молдова. Основните категории сгради, към които е насочена програмата, са публични сгради, собственост на държавата и/или общините. Общата инвестиция се оценява на около 94 милиона евро. Финансирана по линия на програмата E5P, програмата за енергийна ефективност на публичните сгради в Кишинев навлезе във втората си фаза на изпълнение и има за цел да обнови 119 публични сгради. Първата фаза, свързана с централното топлоснабдяване в Балти, (общ бюджет в размер на 11 милиона евро, заем от ЕБВР в размер на 7 милиона евро) приключи, а втората фаза започва (общ бюджет в размер на 18 милиона евро, заем от ЕБВР в размер на 14 милиона евро).

В **Грузия** през април 2023 г. приключи туининг проект с комисията за енергийно регулиране, изпълняван от консорциум, ръководен от Австрия и Германия. Той обхващаше дейности за насърчаване на развитието на енергийния пазар, включително насърчаване на ролята на грузинския национален регулатор на енергетиката и водоснабдяването в регулирането на пазара, интегрирането на енергията от възобновяеми източници и енергийната ефективност. През периода 2021—2022 г. на Молдова беше предоставена подкрепа от ЕС в размер на 135 милиона евро, за да се помогне на най-уязвимите слоеве от населението да се справят с нарастващите разходи за енергия и да се подпомогне дългосрочното социално-икономическо възстановяване, енергийната сигурност и енергийния преход на страната. Фондът за енергийна

подкрепа на **Украйна**, управляван от Секретариата на Енергийната общност и съпредседателстван от Европейската комисия, финансира доставката на модерно газово оборудване на стойност почти 7,6 милиона евро на оператора на газопреносната система на Украйна за възстановяване на повредените съоръжения и на тези в освободените територии.

В **Грузия** в рамките на Е5Р беше реализиран проект за енергийна ефективност за училища в планински райони (безвъзмездни средства в размер на 2,6 милиона евро). KfW и ЕБВР изпълняват паралелна програма за подобряване на енергийната ефективност на публичните сгради, подкрепена с безвъзмездни средства от ЕС в размер на 13 милиона евро.

Центърът за финансов и технологичен трансфер в областта на изменението на климата — компонент на EU4Climate, управляван от ЕБВР, помага на МСП и дружества със средна пазарна капитализация да намалят въздействието си върху околната среда, както и разходите си за енергия и вода, като възприемат иновативни и екологосъобразни технологии.

Текущата програма **EU4Climate** оказва помощ на държавите партньори да подобрят политиките си за смекчаване на последиците от изменението на климата и адаптиране към него и да преминат към устойчива на изменението на климата икономика с ниски емисии в съответствие с Парижкото споразумение. Стартиран е нов проект с Европейската агенция за околната среда като партньор по изпълнението, за да се помогне на **Грузия, Молдова и Украйна** да създадат ефективна система за управление на действията в областта на климата.

Управление на природните активи, климат и околна среда

През 2022 г. за инвестициите в кръговата икономика спомогна финансиране, отпуснато чрез подкрепа за МСП. То беше придружено от регулаторна подкрепа и консултантски услуги за предприятията, предоставяни предимно чрез програмата EU4Environment. В Украйна ЕС продължи да подкрепя създаването на схеми за разширена отговорност на производителя за различни потоци от отпадъци. Освен това бяха изготвени карти на промишлените отпадъци за регионите в Грузия и Украйна. В Молдова бяха завършени предварителните оценки на осъществимостта на превръщането на свободната икономическа зона Валканес и индустриалния парк Траком в екопромишлени паркове. В Молдова беше завършена оценката на съществуващите механизми за разширена отговорност на производителя и бяха представени препоръки в тази област на политиката. Те включваха препоръки за подобряване на правната рамка за прилагане на разширената отговорност на производителя по отношение на отпадъците от електрическо и електронно оборудване и отпадъчните батерии. Що се отнася до регулаторната подкрепа, Грузия получи помощ за актуализиране на националната стратегия за отпадъците за периода 2016—2030 г. и за разработване на нов национален план за управление на отпадъците за периода 2022—2026 г. Правителството прие тези документи през август 2022 г. Те включват актуализирани цели, третира въпроси, свързани с биоразградимите и опасните отпадъци, и очертават изискванията за схемите за разширена отговорност на производителя.

По отношение на консултантската подкрепа бяха изготвени оценки на екоиновациите и пътни карти за пет МСП от лозаро-винарския сектор и сектора на облеклото в Молдова благодарение на сътрудничеството с Организацията за развитие на предприемачеството. Осем грузински МСП от секторите на селското стопанство и хотелиерството и ресторантьорството получиха подобна консултантска подкрепа.

Продуктите на три експортно ориентирани дружества в Украйна и пет експортно ориентирани дружества в Грузия са в процес на оценка по методиката за определяне на продуктовия отпечатък върху околната среда.

Водната инфраструктура в Украйна, Молдова и Грузия е хронично засегната от липса на капиталови инвестиции, поддръжка и ремонт. Ето защо ИИП има за цел да подобри допълнително водоснабдяването и канализацията и да спомогне за практическото прилагане на плановете за управление на речните басейни. В Украйна, Молдова и Грузия са в ход няколко инвестиционни проекта с подкрепата на ЕС. В контекста на агресивната война на Русия финансирането от ЕС помогна на 6,9 милиона души в Украйна да си възвърнат достъпа до чиста вода. ЕС мобилизира финансиране за инвестиции във водна инфраструктура в сътрудничество с няколко международни финансови институции, включително AFD, ЕИБ, ЕБВР, KfW и NEFCO.

С цел да се осигури техническа подкрепа за реформи и инвестиции във водния сектор, в началото на 2022 г. започна изпълнението на програмата EU4Environment — Water and Data, която даде първите си резултати. Процесът на националните диалози по политиката в областта на водите беше възобновен във всички държави партньори. В рамките на програмата започна разработването на нови планове за управление на речните басейни в Грузия и продължи работата по плана за управление на басейна на река Днепър в Украйна. Подкрепата за идентифициране на инвестиции в горското стопанство, биологичното разнообразие и опазването на природата е в начална фаза. Въпреки това Украйна и Молдова постигнаха напредък в тази област чрез присъединяването си към програмата LIFE на ЕС.

Подкрепата за идентифициране на инвестиции в горското стопанство и защитените зони е в начална фаза.

Цифрова инфраструктура и услуги

Чрез ИИП ЕС пое ангажимент да мобилизира до **1,5 милиарда евро публични и частни инвестиции** в подкрепа на цифровата трансформация на региона в съответствие със стандартите на ЕС. В плана също така се предвижда набор от **водещи инициативи**, свързани с цифровата свързаност, които са определени съвместно като инвестиционни приоритети с източните партньори. Тези проекти са включени в по-широката **стратегия Global Gateway**.

От стартирането на ИИП ЕС работи активно с европейските и международните финансови институции, държавите — членки на ЕС, и частния сектор в подкрепа на цифрови проекти в региона. Това включва въвеждането на бърз интернет на достъпна цена в селските райони на **Грузия**, както и подготовката за изграждането на цифров кабел, свързващ ЕС с Грузия и региона на Южен Кавказ през Черно море. Участието на ЕС в тези проекти беше от решаващо значение, за да се гарантира тяхното съответствие с цифровите стандарти на ЕС, по-специално по отношение на киберсигурността (инструментариум за 5G) и свободния достъп до интернет.

В областта на **цифровата икономика**, като част от инициативата EU4Digital, бяха осъществени девет пилотни дейности между държавите — членки на ЕС, и Украйна, Молдова и Грузия в областта на електронната търговия, електронните митници и електронния подпис с цел подобряване на достъпа до цифровия единен пазар на Европейския съюз. Комисията улесни сключването на **доброволни споразумения за роуминг** между телекомуникационните оператори в ЕС и в Украйна и Молдова, които осигуриха осезаеми ползи за обществеността и предприятията.

В **Молдова** и **Грузия** бяха разработени **национални стратегии за широколентов достъп** с цел улесняване на инвестициите във високоскоростен интернет на достъпна цена в региона. Това включваше съвместна инвестиция в размер на 70 милиона евро от ЕИБ и Световната банка в Грузия за внедряване на широколентовия достъп в селските общности. Цената на международната свързаност за научноизследователските и образователните институции е намаляла със 70 % през последните години. Освен това между ЕС, **Молдова** и **Украйна** бяха създадени две свръхбързи цифрови магистрали (до 400 Gbps), за да се улесни сътрудничеството в областта на научните изследвания и иновациите, включително участието в „Хоризонт Европа“.

В Украйна допълнителното финансиране, мобилизирано от началото на руската агресия, подкрепи устойчивата цифрова трансформация на страната, включително оперативната съвместимост на регистрите, електронната самоличност, приведена в съответствие със стандартите на ЕС, и резервните копия на данни. Подкрепата спомага и за привеждането на украинското законодателство в съответствие с релевантните достижения на правото на ЕС в областта на далекосъобщенията при роуминг, така че страната да може да се присъедини към зоната на ЕС на роуминг по национални тарифи.

Здраве и здравни системи

В **Молдова** съвместен проект на ЕС и Световната здравна организация (СЗО) за внедряване на ваксини предостави техническа подкрепа на Министерството на здравеопазването и други заинтересовани страни при разработването на планове за предоставяне на услуги за ваксинация, национални планове за действие при извънредни ситуации във връзка с имунизацията и оценка на риска в контекста на страната, приемаща бежанци. Бяха отпуснати ресурси за закупуване на оборудване за хладилна верига и ИТ оборудване. Това включваше компютри и оборудване за националните складове и 10 регионални склада за ваксини, както и 15 превозни средства за помощни надзорни посещения на Националната агенция по обществено здраве. ЕС подкрепи комуникационни кампании в 10 от 37-те области с най-ниско ваксинационно покритие.

В **Грузия** беше предоставена целенасочена техническа помощ за разработване на протокол за качествени формиращи изследвания в областта на имунизацията и интегриран пакет за обучение на здравния персонал относно рутинната имунизация и ваксинацията срещу COVID-19. По проекта на ЕС и СЗО беше предоставено и оборудване за хладилна верига за укрепване на инфраструктурата за съхранение на ваксини на национално и областно равнище.

Човешки капитал

Подкрепата за реформата на образованието, включително началното, висшето и професионалното образование, професионалното обучение и ученето през целия живот, е основен акцент на ИИП. Осигуряването на възможности за младежки и студентски обмен (например чрез „Еразъм+“) и по-големи инвестиции в научноизследователски капацитет са основни елементи от подкрепата на ИИП за развитието на човешкия капитал.

Що се отнася до студентския обмен, 3507 студенти от Украйна, Молдова и Грузия имаха възможността да учат в университети от ЕС през 2022 г., а от друга страна, 429 студенти можаха да учат в един от университетите на тези три държави. Общо 2504 академични служители можаха да прекарат време в друг европейски университет, а 1864 академични служители — в един от университетите на трите държави.

В **Украйна** ЕС отдавна оказва подкрепа на сектора на образованието, разделена приблизително на четири области: подкрепа за началното/средното образование и реформата „Новото украинско училище“ (2 милиона евро); подкрепа за реформите в областта на професионалното образование и обучение (ПОО) (16 милиона евро като техническа помощ) и за обновяването (21 милиона евро); и подкрепа за висшето образование чрез безвъзмездни средства за университети, разселени през 2014 г. поради руската агресия в източната част на Украйна (различни безвъзмездни средства, 10 милиона евро).

Агресивната война на Русия срещу Украйна доведе до **промяна на съществуващата подкрепа** и допълнителни приоритети, за да се даде възможност за спешна подкрепа (например генератори на електроенергия за училищата за ПОО). Освен това ЕС: i) рехабилитира училищни съоръжения — 66 милиона евро са предоставени под формата на бюджетна подкрепа (заедно с 34 милиона евро чрез проекти, управлявани от Европейската комисия); ii) закупи училищни автобуси (14 милиона евро); и iii) в рамките на втората фаза на програмата „U-LEAD с Европа“: „Рехабилитация на местни училища за устойчивост“ предостави 5 милиона евро, за да станат засегнатите от войната общини устойчиви доставчици на местни публични услуги, по-специално образование, така че да се смекчи въздействието на руската агресивна война срещу Украйна на местно равнище.

През 2022 г. ЕС отпусна 12 милиона евро в подкрепа на образованието и заетостта в Молдова, от които 10 милиона евро бяха насочени към образованието с цел подобряване на качеството и приложимостта на образованието, както и възможностите за учене през целия живот за всички. Останалата сума от 2 милиона евро имаше за цел да подобри правната рамка, политиките и капацитета за по-голям достъп до пазара на труда и по-добри условия на труд в страната.

В Грузия програмата за развитие на уменията и задоволяване на нуждите на пазара на труда (48,5 милиона евро) има за цел да укрепи уменията, така че да отговарят на нуждите на частния сектор посредством повишаване на качеството на ПОО. През 2022 г. 7 милиона евро бяха изплатени в рамките на частта на бюджетна подкрепа на посочената програма. Особен напредък бе постигнат с въвеждането на нова методика за развитие на квалификацията в областта на ПОО, за да се доближи системата на Грузия до стандартите на ЕС и международните стандарти.

Индекси	ПОКАЗАТЕЛИ НА ТРЕТИ УЧАСТНИЦИ ОТНОСНО СТАТУСА НА ДЕМОКРАЦИЯТА, ДОБРОТО УПРАВЛЕНИЕ И ВЪРХОВЕНСТВОТО НА ЗАКОНА В СТРАНИТЕ КАНДИДАТКИ И ПОТЕНЦИАЛНИ КАНДИДАТКИ ⁶									
	Албания	Босна и Херцеговина	Косово	Северна Македония	Черна гора	Сърбия	Турция	Грузия	Молдова	Украйна
Nations in Transit 2023 (Нации в преход, 2023 г.) — Оценки на демокрацията, организация Freedom House https://freedomhouse.org/count-ries/nations-transit/scores	Обща оценка: 46/100 (2022 г.: 46/100) Статус: Преходен или хибриден режим (2022 г.: Преходен или хибриден режим)	Обща оценка: 37/100 (2022 г.: 38/100) Статус: Преходен или хибриден режим (2022 г.: Преходен или хибриден режим)	Обща оценка: 38/100 (2022 г.: 38/100) Статус: Преходен или хибриден режим (2022 г.: Преходен или хибриден режим)	Обща оценка: 48/100 (2022 г.: 47/100) Статус: Преходен или хибриден режим (2022 г.: Преходен или хибриден режим)	Обща оценка: 46/100 (2022 г.: 47/100) Статус: Преходен или хибриден режим (2022 г.: Преходен или хибриден режим)	Обща оценка: 46/100 (2022 г.: 46/100) Статус: Преходен или хибриден режим (2022 г.: Преходен или хибриден режим)	Не се прилага	Обща оценка: 34/100 (2022 г.: 35/100) Статус: Преходен или хибриден режим (2022 г.: Преходен или хибриден режим)	Обща оценка: 36/100 (2022 г.: 35/100) Статус: Преходен или хибриден режим (2022 г.: Преходен или хибриден режим)	Обща оценка: 39/100 (2022 г.: 39/100) Статус: Преходен или хибриден режим (2022 г.: Преходен или хибриден режим)
Freedom in the World 2023 (Свободата в света, 2023 г.) — Обща оценка на свободата, организация Freedom House https://freedomhouse.org/count-ries/freedom-world/scores	Обща оценка: 67/100 (2022 г.: 67/100) Статус: Частично свободна (2022 г.: Частично свободна)	Обща оценка: 52/100 (2022 г.: 53/100) Статус: Частично свободна (2022 г.: Частично свободна)	Обща оценка: 60/100 (2022 г.: 56/100) Статус: Частично свободна (2022 г.: Частично свободна)	Обща оценка: 68/100 (2022 г.: 67/100) Статус: Частично свободна (2022 г.: Частично свободна)	Обща оценка: 67/100 (2022 г.: 67/100) Статус: Частично свободна (2022 г.: Частично свободна)	Обща оценка: 60/100 (2022 г.: 62/100) Статус: Частично свободна (2022 г.: Частично свободна)	Обща оценка: 32/100 (2022 г.: 32/100) Статус: Несвободна (2022 г.: Несвободна)	Обща оценка: 58/100 (2022 г.: 58/100) Статус: Частично свободна (2022 г.: Частично свободна)	Обща оценка: 62/100 (2022 г.: 62/100) Статус: Частично свободна (2022 г.: Частично свободна)	Обща оценка: 50/100 (2022 г.: 61/100) Статус: Частично свободна (2022 г.: Частично свободна)
Индекс за демокрация за 2022 г. — The Economist Intelligence Unit https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2022/	Обща оценка: 6,41/10 (2021 г.: 6,11/10) Място: 64/167 (2021 г.: 68/167) Вид режим: Опорочена демокрация (2021 г.: Опорочена демокрация)	Обща оценка: 5,00/10 (2021 г.: 5,04/10) Място: 97/167 (2021 г.: 95/167) Вид режим: Хибриден режим (2021 г.: Хибриден режим)	Не се прилага	Обща оценка: 6,10/10 (2021 г.: 6,03/10) Място: 72/167 (2021 г.: 73/167) Вид режим: Опорочена демокрация (2021 г.: Опорочена демокрация)	Обща оценка: 6,45/10 (2021 г.: 6,02/10) Място: 61/167 (2021 г.: 74/167) Вид режим: Опорочена демокрация (2021 г.: Опорочена демокрация)	Обща оценка: 6,33/10 (2021 г.: 6,36/10) Място: 68/167 (2021 г.: 63/167) Вид режим: Опорочена демокрация (2021 г.: Опорочена демокрация)	Обща оценка: 4,35/10 (2021 г.: 4,35/10) Място: 103/167 (2021 г.: 103/167) Вид режим: Хибриден режим (2021 г.: Хибриден режим)	Обща оценка: 5,20/10 (2021 г.: 5,12/10) Място: 90/167 (2021 г.: 91/167) Вид режим: Хибриден режим (2021 г.: Хибриден режим)	Обща оценка: 6,23/10 (2021 г.: 6,10/10) Място: 69/167 (2021 г.: 69/167) Вид режим: Опорочена демокрация (2021 г.: Опорочена демокрация)	Обща оценка: 5,42/10 (2021 г.: 5,57/10) Място: 87/167 (2021 г.: 86/167) Вид режим: Хибриден режим (2021 г.: Хибриден режим)

⁶ В таблицата са посочени последните налични класирания и/или оценки, дадени от трети участници. В скоби е посочена допълнителна препратка към данни от предишната оценка, когато са налични такива.

Световен индекс за свобода на печата за 2023 г. — Репортери без граници https://rsf.org/en/index	Глобална оценка: 57,86/100 (2022 г.: 56,41/100) Място: 96/180 (2022 г.: 103/180)	Глобална оценка: 65,43/100 (2022 г.: 65,64/100) Място: 64/180 (2022 г.: 67/180)	Глобална оценка: 68,38/100 (2022 г.: 67,00/100) Място: 56/180 (2022 г.: 61/180)	Глобална оценка: 74,35/100 (2022 г.: 68,44/100) Място: 38/180 (2022 г.: 57/180)	Глобална оценка: 74,28/100 (2022 г.: 66,54/100) Място: 39/180 (2022 г.: 63/180)	Глобална оценка: 59,16/100 (2022 г.: 61,51/100) Място: 91/180 (2022 г.: 79/180)	Глобална оценка: 33,97/100 (2022 г.: 41,25/100) Място: 165/180 (2022 г.: 149/180)	Глобална оценка: 61,69/100 (2022 г.: 59,30/100) Място: 77/180 (2022 г.: 89/180)	Глобална оценка: 77,62/100 (2022 г.: 73,47/100) Място: 28/180 (2022 г.: 40/180)	Глобална оценка: 61,19/100 (2022 г.: 55,76/100) Място: 79/180 (2022 г.: 106/180)
Индекс за върховенството на закона 2022 г. — World Justice Project https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2022/	Обща оценка: 0,49/1 (2021 г.: 0,49/1) Място в света: 87/140 (2021 г.: 83/139)	Обща оценка: 0,52/1 (2021 г.: 0,52/1) Място в света: 70/140 (2021 г.: 72/139)	Обща оценка: 0,56/1 (2021 г.: 0,55/1) Място в света: 57/140 (2021 г.: 60/139)	Обща оценка: 0,53/1 (2021 г.: 0,53/1) Място в света: 63/140 (2021 г.: 64/139)	Не се прилага	Обща оценка: 0,49/1 (2021 г.: 0,49/1) Място в света: 83/140 (2021 г.: 81/139)	Обща оценка: 0,42/1 (2021 г.: 0,42/1) Място в света: 116/140 (2021 г.: 117/139)	Обща оценка: 0,60/1 (2021 г.: 0,61/1) Място в света: 49/140 (2021 г.: 49/139)	Обща оценка: 0,52/1 (2021 г.: 0,51/1) Място в света: 68/140 (2021 г.: 73/139)	Обща оценка: 0,50/1 (2021 г.: 0,51/1) Място в света: 76/140 (2021 г.: 74/139)
Показатели за управлението по света за 2022 г. — Върховенство на закона, Група на Световната банка http://info.worldbank.org/governance/wgi/	Място (в %): 47,17/100	Място (в %): 41,5/100	Място (в %): 39,62/100	Място (в %): 50,00/100	Място (в %): 48,58/100	Място (в %): 49,06/100	Място (в %): 36,79/100	Място (в %): 56,60/100	Място (в %): 41,98/100	Място (в %): 18,87/100
Показатели за управлението по света за 2022 г. — Ефективност на правителството, Група на Световната банка http://info.worldbank.org/governance/wgi/	Място (в %): 56,60/100	Място (в %): 12,74/100	Място (в %): 44,34/100	Място (в %): 49,53/100	Място (в %): 51,42/100	Място (в %): 57,08/100	Място (в %): 43,87/100	Място (в %): 72,64/100	Място (в %): 40,57/100	Място (в %): 33,02/100
Показатели за управлението по света за 2022 г. — Контрол върху корупцията, Група на Световната банка http://info.worldbank.org/governance/wgi/	Място (в %): 38,68/100	Място (в %): 25,94/100	Място (в %): 47,17/100	Място (в %): 43,87/100	Място (в %): 50,94/100	Място (в %): 35,38/100	Място (в %): 34,91/100	Място (в %): 72,17/100	Място (в %): 42,92/100	Място (в %): 29,25/100

Индекс за възприемане на корупцията за 2022 г. — Transparency International https://www.transparency.org/ en/cpi/2022	Оценка: 36/100 (2021 г.: 35/100) Място: 101/180 (2021 г.: 110/180)	Оценка: 34/100 (2021 г.: 35/100) Място: 110/180 (2021 г.: 110/180)	Оценка: 41/100 (2021 г.: 39/100) Място: 84/180 (2021 г.: 87/180)	Оценка: 40/100 (2021 г.: 39/100) Място: 85/180 (2021 г.: 87/180)	Оценка: 45/100 (2021 г.: 46/100) Място: 65/180 (2021 г.: 64/180)	Оценка: 36/100 (2021 г.: 38/100) Място: 101/180 (2021 г.: 96/180)	Оценка: 36/100 (2021 г.: 38/100) Място: 101/180 (2021 г.: 96/180)	Оценка: 56/100 (2021 г.: 55/100) Място: 41/180 (2021 г.: 45/180)	Оценка: 39/100 (2021 г.: 36/100) Място: 91/180 (2021 г.: 105/180)	Оценка: 33/100 (2021 г.: 32/100) Място: 116/180 (2021 г.: 122/180)
--	--	--	---	---	---	--	--	---	---	--

СТАТИСТИЧЕСКИ ДАННИ (към 31.8.2023 г.), част 1 (Албания — Черна гора)

Демография	Бележка	Албания		Босна и Херцеговина		Косово		Северна Македония		Черна гора		ЕС-27	
		2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.
Общ брой на населението (в хиляди)		2846 s	2830 s	:	:	1782 s	1798 s	2076 s	2069 s	622 s	621 s	447 485 s	447 001 bps
Дял на лицата на възраст 15—64 години от общото население (в %)		68,4 s	68,2 s	:	:	67,1 s	67,3 s	69,3 s	69,1 s	66,5 s	66,2 s	64,3 ps	64,1 bps
Коефициент на естествен прираст на населението (на 1000 жители)		0,2	- 1,2	:	:	7,4 ep	:	- 3,2	- 5,1	- 0,3	- 3,4	- 2,5 ep	- 2,7 bep
Очаквана продължителност на живота при раждане, мъже (в години)		75,2	73,6	:	:	:	:	72,2	71,1 b	73,2	70,8	77,5 ep	77,2 bep
Очаквана продължителност на живота при раждане, жени (в години)		79,6	77,7	:	:	:	:	76,7	75,5 b	78,8	77,0	83,2 ep	82,9 bep

Пазар на труда	Бележка	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.
Коефициент на икономическа активност на лицата на възраст 20—64 години: дял на икономически активното население на възраст 20—64 години (в %)													
Общо	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	75,3 ew	75,1 ew	62,3 bw	63,4 bw	42,9 w	43,9 w	70,5	70,5	67,2	64,7	77,6	78,4 b
Мъже	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	83,9 ew	84,2 ew	75,4 bw	76,7 bw	63,0 w	63,8 w	82,5	83,2 w	74,6	71,7 w	83,6	84,0 b
Жени	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	66,9 ew	66,3 ew	49,1 bw	50,0 bw	23,1 w	24,4 w	58,2	57,4 w	59,9	57,8 w	71,7	72,9 b
Коефициент на заетост, лица на възраст 20—64 г. (% от населението)													
Общо	1) 2) 3) 4) 5) 6)	66,3 ew	66,3 ew	52,5 bw	52,6 bw	32,3 w	35,1 w	59,1	59,5 w	55,2	54,2 w	72,2	73,1 b
Мъже	1) 2) 3) 4) 5) 6)	74,0 ew	74,6 ew	64,9 bw	66,0 bw	48,8 w	51,9 w	68,9	69,5 w	61,7	59,8 w	78,0	78,5 b
Жени	1) 2) 3) 4) 5) 6)	58,8 ew	58,3 ew	40,0 bw	39,1 bw	16,0 w	18,5 w	49,0	49,2 w	48,8	48,7 w	66,5	67,6 b
Лица на възраст 15—24 години, неангажирани с трудова дейност, образование или обучение, % от населението в тази възрастова група	1) 2) 8) 5) 4) 9)	26,6 w	24,0 w	21,6 w	19,9 w	33,6 w	32,1 w	19,6	17,9 w	21,1	20,2 w	11,1	10,8 b

Пазар на труда (продължение)	Бележка	Албания		Босна и Херцеговина		Косово		Северна Македония		Черна гора		ЕС-27	
		2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.
Лица на възраст 15—29 години, неангажирани с трудова дейност, образование или обучение, % от населението в тази възрастова група	1) 2) 8) 5) 4) 9)	27,9 w	26,1 w	25,9 w	25,1 w	40,4 w	36,6 w	26,2	24,3 w	26,6	26,5 w	13,8	13,1 b
Заетост по основни сектори													
Селско стопанство, горско стопанство и рибарство (в %)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	36,1 ew	33,8 ew	12,0 bw	9,4 bw	4,8 w	2,8 w	12,0 s	11,5 w	7,5 s	6,4 w	4,3 s	3,8 bs
Промисленост (в %)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	13,4 ew	13,8 ew	23,9 bw	24,4 bw	16,3 w	14,8 w	23,9 s	23,9 w	10,1 s	10,2 w	18,2 s	18,0 bs
Строителство (в %)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	7,0 ew	8,1 ew	9,5 bw	9,1 bw	11,1 w	10,5 w	6,9 s	6,8 w	8,3 s	6,7 w	6,6 s	6,6 bs
Услуги (в %)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	43,5 ew	44,3 ew	54,7 bw	57,0 bw	67,9 w	71,9 w	57,1 s	57,7 w	73,5 s	76,7 w	70,1 s	70,9 bs
Лица, заети в публичния сектор, като дял от общата заетост, лица на възраст 20—64 години (в %)	11) 12) 13) 5) 4)	15,5 ew	16,3 ew	19,1 bw	19,8 bw	28,7 w	28,3 w	24,4 w	25,6 w	30,5 w	32,7 w	:	:
Лица, заети в частния сектор, като дял от общата заетост, лица на възраст 20—64 години (в %)	14) 1) 13) 2) 5)	84,5 ew	83,7 ew	80,9 bw	80,2 bw	71,3 w	71,7 w	75,6 w	74,4 w	65,6 w	63,7 w	:	:
Равнище на безработицата (% от работната сила)													
Общо	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	11,8 ew	11,6 ew	15,9 bw	17,4 bw	25,8 w	20,6 w	16,4	15,7 w	17,9	16,6 w	7,1	7,1 b
Мъже	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	11,6 ew	11,4 ew	14,2 bw	14,4 bw	23,4 w	18,9 w	16,7	16,4 w	17,5	17,1 w	6,8	6,8 b
Жени	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	12,0 ew	11,8 ew	18,6 bw	22,0 bw	32,2 w	24,9 w	15,9	14,6 w	18,4	15,9 w	7,4	7,4 b
Младежи на възраст 15—24 години	1) 2) 3) 4) 5) 6)	26,5 ew	27,1 ew	36,6 bw	38,3 bw	49,1 w	38,0 w	35,7	36,4 w	36,0	37,1 w	16,8	16,7 b
Дългосрочно безработни (повече от 12 месеца)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	7,0 ew	7,3 ew	11,9 bw	13,7 bw	18,4 w	14,5 w	12,4	12,5 w	13,4	11,0 w	2,5	2,8
Номинален размер на средното месечно възнаграждение или заплата (в евро)	17) 18) 19) 20) 21) 6)	434 sw	474 sw	489 sw	510 sw	466 sw	484 sw	441 sw	466 sw	524 sw	532 sw	:	:

Образование	Бележка	Албания		Босна и Херцеговина		Косово		Северна Македония		Черна гора		ЕС-27	
		2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.
Преждевременно напускане на системата за образование и обучение: процент от населението на възраст 18—24 години, което е завършило най-много долен курс на средното образование и не участва в по-нататъшно образование или обучение (в %)	1) 2) 8) 5) 4)	15,6 w	17,4 w	4,7 w	4,7 w	7,8 w	7,0 w	5,7	4,6 w	3,6	6,7 w	9,9	9,8 b
Публични разходи за образование спрямо БВП (в %)	6) 22) 23)	3,3 psw	3,1 sw	4,3 sw	:	4,6 sw	4,3 sw	:	:	:	:	5,0 d	:
Процент от населението на възраст 20—24 години, което е завършило най-много долен курс на средното образование, общо	1) 2) 3) 4) 5) 6) 24)	17,9 w	17,2 w	5,8 bw	6,1 bw	10,2 w	9,8 w	6,1	4,9 w	:	2,8 w	15,7	15,6 b
Процент от населението на възраст 20—24 години, което е завършило най-много долен курс на средното образование, мъже	1) 2) 3) 4) 5) 6)	18,5 w	18,4 w	5,8 bw	6,8 bw	9,1 w	10,3 w	5,9	4,9 w	:	3,4 w	18,5	18,1 b
Процент от населението на възраст 20—24 години, което е завършило най-много долен курс на средното образование, жени	1) 2) 3) 4) 5) 6)	17,4 w	16,1 w	5,9 bw	5,3 bw	11,5 w	9,4 w	6,2	4,9 w	:	2,2 w	12,9	12,9 b
Процент от населението на възраст 20—24 години, което е завършило горен курс на средното образование или образование след средно образование, което не е висше, общо	1) 2) 3) 4) 5) 6)	51,5 w	56,3 w	84,2 bw	84,5 bw	78,8 w	75,6 w	85,2	88,8 w	83,3	85,2 w	66,8	65,7 b
Процент от населението на възраст 20—24 години, което е завършило горен курс на средното образование или	1) 2) 3) 4) 5) 6)	60,2 w	65,0 w	86,1 bw	86,5 bw	83,1 w	78,4 w	89,0	91,8 w	85,7	87,6 w	67,5	66,3 b

образование след средно образование, което не е висше, мъже													
Процент от населението на възраст 20—24 години, което е завършило горен курс на средното образование или образование след средно образование, което не е висше, жени	1) 2) 3) 4) 5) 6)	42,4 w	48,1 w	82,3 bw	82,4 bw	73,8 w	72,6 w	81,1	85,7 w	80,6	82,6 w	66,0	65,1 b
Процент от населението на възраст 30—34 години с висше образование, общо	1) 2) 3) 4) 5) 6)	33,2 ew	32,1 ew	28,4 bw	28,8 bw	29,1 w	32,3 w	39,7	36,9 w	38,4	39,0 w	41,1	41,9 b
Процент от населението на възраст 30—34 години с висше образование, мъже	1) 2) 3) 4) 5) 6)	26,7 ew	25,4 ew	23,2 bw	23,9 bw	28,1 w	30,8 w	34,3	31,8 w	35,1	34,9 w	36,0	36,6 b
Процент от населението на възраст 30—34 години с висше образование, жени	1) 2) 3) 4) 5) 6)	40,0 ew	39,3 ew	34,0 bw	34,0 bw	30,3 w	34,0 w	45,3	42,3 w	41,7	43,0 w	46,2	47,2 b

Национални сметки	Бележка	Албания		Босна и Херцеговина		Косово		Северна Македония		Черна гора		ЕС-27	
		2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.
Брутен вътрешен продукт													
По текущи цени (в милиони евро)	6) 23)	13 310	15 157 p	17 756	19 995	6 772	7 958	10 852	11 688 p	4 186	4 955	13 471 071	14 567 204
На глава от населението (в евро)	6) 23)	4690	5390 p	:	:	3800 s	4426 s	5240 e	5672 sw	6740	8000	30 050	32 520
По стандарти на покупателна способност (СПС) на глава от населението		9 213	10 296 p	10 200	:	:	:	11 349 e	:	13 436	15 538	30 054	32 524
По стандарти на покупателна способност (СПС) на глава от населението спрямо средната стойност за ЕС (ЕС-27 = 100)		30,7	31,7	33,1 s	:	:	:	37,8	:	44,7	47,8	100	100
Реално (като обем) годишно изменение спрямо предходната година (в %)	6) 23)	- 3,5 p	:	- 3,0	7,4	- 5,3	10,7	- 4,7	3,9 p	- 15,3	13,0	- 5,6	5,6
Брутна добавена стойност по основни сектори													
Селско стопанство, горско стопанство и рибарство (в %)	6) 23) 25)	21,9	21,1 p	7,0	6,0	8,9	8,6	9,8	8,4 p	9,1	8,0	1,8	1,8
Промисленост (в %)	6) 23) 25)	12,8	12,9 p	22,8	24,5	24,1	23,6	19,8	19,6 p	13,5	12,5	19,7	20,0
Строителство (в %)	6) 23) 25)	10,2	10,9 p	5,4	5,1	9,3	10,6	6,0	6,3 p	7,3	5,8	5,5	5,5
Услуги (в %)	6) 23) 25)	55,2 s	55,2 ps	64,7 s	64,3 s	57,7 s	57,2 s	64,3 s	65,8 ps	70,0 s	73,8 s	73,0 s	72,7 s

Платежен баланс	Бележка	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.
Нетни (входящи — изходящи) преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) (в милиони евро)	63) 64) 59) 65) 66)	893,6 s	988,8 s	322,2 w	459,8 w	286,6 w	320,4 w	154,7 w	387,5 w	470,5 w	581,6 w	c	- 318 026,0 s
Нетни (входящи — изходящи) преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) (в % от БВП)	63) 64) 67) 23)	6,71 s	6,52 ps	1,84 sw	2,41 sw	4,23 s	4,03 s	1,45 psw	3,32 ps	11,24 sw	11,74 sw	c	- 2,18 s
Нетни (входящи — изходящи) преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) спрямо ЕС-27 (в милиони евро)	68) 59) 65) 69) 66)	506,8 s	652,5 s	226,3 w	186,8 w	135,6 s	189,1 s	11,1 w	390,0 s	92,9 w	180,1 w	c	- 56 205,8 s

Нетни (входящи — изходящи) преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) спрямо ЕС-27 (в % от БВП)	68) 70) 23)	3,81 s	4,30 sp	1,29 sw	0,98 sw	2,00 s	2,38 s	0,10 psw	3,34 sp	2,22 sw	3,64 sw	c	- 0,39 s
Парични преводи като % от БВП	71) 72) 23)	5,06 s	5,02 ps	7,26 s	7,78 s	14,47 s	14,49 s	3,07 s	2,95 ps	6,26 s	6,82 s	0,15 s	0,14 s

Външна търговия със стоки	Бележка	Албания		Босна и Херцеговина		Косово		Северна Македония		Черна гора		ЕС-27	
		2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.
Дял на износа към държавите от ЕС-27 като стойност от общия износ (в %)	26) 27)	74,7 s	72,2 s	72,4 s	72,8 s	34,5 s	31,5 s	77,5 s	77,1 s	37,7 s	31,1 s	:	:
Дял на вноса от държавите от ЕС-27 като стойност от общия внос (в %)	26) 27)	57,9 s	54,4 s	60,8 s	58,9 s	45,8 s	44,3 s	46,3 s	46,2 s	44,2 s	45,7 s	:	:
Търговски баланс (в милиони евро)	26) 28) 27)	- 2670	- 3533	- 3254	- 3744	- 2822	- 3929	- 1818	- 2678	- 1739	- 2067	215 288	55 040
Международна търговия със стоки и услуги спрямо БВП													
Внос (в % от БВП)	6) 23)	37,2	44,7 p	47,9	53,9	53,9	65,2	70,5	82,3 p	61,0	62,2	42,8	46,7
Износ (в % от БВП)	6) 23)	22,7	31,3 p	34,2	42,2	21,7	33,4	57,8	66,2 p	26,0	42,8	46,4	50,5

Публични финанси	Бележка	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.
Общ бюджетен излишък (+) / дефицит (-)	29) 30) 31) 23)	- 6,8 w	- 6,8 fw	- 5,3 w	:	- 5,2 w	:	- 8,1 w	:	- 10,7 ew	:	- 6,7	- 4,8
Общ държавен дълг (в %)	32) 29) 33) 31) 34) 23)	72,7 w	76,7 fw	36,6 w	w	21,8 w	:	51,2 w	:	103,1 w	:	90,0	88,0

Финансови показатели	Бележка	Албания		Босна и Херцеговина		Косово		Северна Македония		Черна гора		ЕС-27	
		2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.
Годишно изменение на потребителските цени (в %)	35) 36) 37) 38)	2,2 d	2,3 d	- 1,1 w	2,0 w	0,2 d	3,4 d	1,2 d	3,4 d	- 0,5 d	2,5 d	0,7	2,9
Частен дълг, консолидиран, спрямо БВП (в %)	39) 40)	:	:	- 1,2 w	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Общ външен дълг спрямо БВП (в %)	41) 42) 43) 44) 23)	64,2 s	64,4 ps	64,3 sw	60,1 sw	37,2 sw	37,4 sw	78,7 s	81,9 ps	221,6 s	191,5 s	:	:
Общ дълг в чуждестранна валута спрямо БВП (в %)	45)	66 w	:	:	:	:	:	:	:	17 w	:	:	:
Лихвен процент по задълженията (за една година), на годишна основа (в %)	46) 47) 48) 49) 50) 51) 52)	6,05 w	5,91 w	3,05 w	3,20 w	6,21 w	5,96 w	2,00 w	1,75 w	5,84 w	5,66 w	:	:
Лихвен процент по депозитите (за една година), на годишна основа (в %)	46) 53) 48) 54) 55) 50) 56) 57)	0,40 w	0,48 w	0,07 w	0,05 w	1,49 w	1,33 w	0,15 w	0,15 w	0,40 w	0,35 w	:	:
Стойност на резервните активи (включително злато) (в милиони евро)	48) 41) 42) 43) 58) 59)	3942,4 w	4972,2 w	7091,0 w	8359,1 w	900,8 w	1100,3 w	3359,9 w	3643,3 w	1738,5 w	1748,8 w	:	:
Международни резерви — еквивалент в месеци на внос	60) 48) 41) 42) 61) 62)	9,6 sw	17,0 sw	10,0 sw	:	3,0 sw	:	5,3 sw	:	8,2 sw	:	:	:

Бизнес	Бележка	Албания		Босна и Херцеговина		Косово		Северна Македония		Черна гора		ЕС-27	
		2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.
Индекс на промишленото производство (2015 г. = 100)	73) 74) 75) 76)	89,5 w	113,0 w	96,7	106,2	:	:	102,4	103,9	105,8	110,3	98,5	107,5

Инфраструктура	Бележка	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.
Гъстота на железопътната мрежа (линии в експлоатация на хиляда km ²)	77) 78) 79) 80) 81) 82)	7,8 sw	7,8 s	19,9 sw	19,9 sw	30,5 sw	30,5 sw	26,9 s	26,9 s	18,0 s	18,0 s	:	:
Дължина на магистрали (в километри)	83)	22	25	218	218	137 w	137 w	335	335	z	z	:	:

Енергетика	Бележка	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.
Нетен внос на енергия спрямо БВП	84)	1,7 s	2,7 ps	2,7 s	3,5 s	4,2 s	6,7 s	4,8 s	7,7 ps	2,6 s	4,1 s	1,6 s	2,7 s

СТАТИСТИЧЕСКИ ДАННИ (към 31.8.2023 г.), част 2 (Сърбия — Украйна)

Демография	Бележка	Сърбия		Турция		Грузия		Молдова		Украйна		ЕС-27	
		2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.
Общ брой на населението (в хиляди)		6927 s	6872 s	83 155 s	83 614 s	3717 s	3729 s	2640 s	2597 ps	41 733 s	41 419 s	447 485 s	447 001 bps
Дял на лицата на възраст 15—64 години от общото население (в %)		64,8 s	64,5 s	67,8 s	67,7 s	64,5 s	64,2 s	:	66,7 ps	67,6 s	67,4 s	64,3 ps	64.1 bps
Коефициент на естествен прираст на населението (на 1000 жители)		- 8,0	- 10,9	:	:	- 1,1	- 3,8	- 3.8 ep	:	- 7,8	- 10,7 e	- 2,5 ep	- 2,7 bep
Очаквана продължителност на живота при раждане, мъже (в години)		71,6	70,0	:	:	:	:	:	:	:	:	77,5 ep	77,2 bep
Очаквана продължителност на живота при раждане, жени (в години)		77,5	75,7	:	:	:	:	:	:	:	:	83,2 ep	82,9 bep

Пазар на труда	Бележка	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.
Коефициент на икономическа активност на лицата на възраст 20—64 години: дял на икономически активното население на възраст 20—64 години (в %)													
Общо	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	72,5	75,0 b	58,7	61,2 bw	63,2 bw	64,5 w	51,1 w	52,8 w	72,0 w	71,9 w	77,6	78,4 b
Мъже	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	79,9	82,6 b	79,8	82,3 bw	74,0 bw	76,2 w	55,5 w	57,8 w	78,4 w	78,2 w	83,6	84,0 b
Жени	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	65,2	67,4 b	37,5	40,0 bw	52,8 bw	53,4 w	47,0 w	48,1 w	66,0 w	66,0 w	71,7	72,9 b
Коефициент на заетост, лица на възраст 20—64 г. (% от населението)													
Общо	1) 2) 3) 4) 5) 6)	65,9	66,7 b	51,0	53,9 bw	51,1 bw	50,6 w	49,1 w	51,1 w	65,2 w	64,8 w	72,2	73,1 b
Мъже	1) 2) 3) 4) 5) 6)	72,9	74,2 b	70,1	73,6 bw	58,7 bw	58,1 w	53,1 w	55,6 w	70,8 w	70,8 w	78,0	78,5 b
Жени	1) 2) 3) 4) 5) 6)	58,9	59,3 b	32,0	34,1 bw	43,9 bw	43,5 w	45,5 w	46,9 w	60,0 w	59,3 w	66,5	67,6 b
Лица на възраст 15—24 години, неангажирани с трудова дейност, образование или обучение, % от населението в тази възрастова група	1) 2) 8) 5) 4) 9)	15,9	16,4 b	28,3	24,7 bw	28,5 bw	26,8 w	17,6 w	17,2 w	15,5 w	14,3 w	11,1	10,8 b

Пазар на труда (продължение)	Бележка	Сърбия		Турция		Грузия		Молдова		Украйна		ЕС-27	
		2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.
Лица на възраст 15—29 години, неангажирани с трудова дейност, образование или обучение, % от населението в тази възрастова група	1) 2) 8) 5) 4) 9)	20,0	18,8 b	32,0	28,4 bw	35,1 bw	34,6 w	26,0 w	26,4 w	20,0 w	19,8 w	13,8	13,1 b
Заетост по основни сектори													
Селско стопанство, горско стопанство и рибарство (в %)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	14,6 s	15,0 bs	17,6 s	17,2 bw	19,8 bw	18,9 w	21,1 w	21,5 w	14,1 w	14,1 w	4,3 s	3,8 bs
Промисленост (в %)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	22,6 s	23,7 bs	20,5 s	21,3 bw	11,4 bw	11,3 w	14,6 w	14,4 w	17,8 w	18,2 w	18,2 s	18,0 bs
Строителство (в %)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	5,4 s	6,0 bs	5,7 s	6,2 bw	6,9 bw	7,8 w	7,2 w	7,7 w	7,0 w	7,0 w	6,6 s	6,6 bs
Услуги (в %)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	57,5 s	55,3 bs	56,2 s	55,3 bw	61,9 bw	62,1 w	57,1 w	56,4 w	61,1 w	60,7 w	70,1 s	70,9 bs
Лица, заети в публичния сектор, като дял от общата заетост, лица на възраст 20—64 години (в %)	11) 12) 13) 5) 4)	26,4 w	25,8 w	17,7 w	16,9 bw	23,5 bw	24,3 w	29,6 w	28,6 w	:	:	:	:
Лица, заети в частния сектор, като дял от общата заетост, лица на възраст 20—64 години (в %)	14) 1) 13) 2) 5)	73,6 w	74,2 w	82,3 w	83,1 bw	76,5 bw	75,7 w	70,4 w	71,4 w	:	:	:	:
Равнище на безработицата (% от работната сила)													
Общо	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	9,1	11,1 b	13,2	12,0 bw	18,5 bw	20,6 w	3,8 w	3,2 w	9,5 w	9,8 w	7,1	7,1 b
Мъже	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	8,8	10,2 b	12,4	10,7 bw	20,2 bw	22,7 w	4,3 w	3,9 w	9,8 w	9,5 w	6,8	6,8 b
Жени	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	9,5	12,1 b	14,9	14,8 bw	16,2 bw	17,8 w	3,3 w	2,5 w	9,1 w	10,1 w	7,4	7,4 b
Младежи на възраст 15—24 години	1) 2) 3) 4) 5) 6)	26,6	26,4 b	25,1	22,6 bw	39,4 bw	42,9 w	10,9 w	9,2 w	19,3 w	19,1 w	16,8	16,7 b
Дългосрочно безработни (повече от 12 месеца)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	4,5	4,9	3,3	3,7 bw	5,8 bw	7,2 w	0,7 w	0,8 w	2,0 w	2,4 w	2,5	2,8
Номинален размер на средното месечно възнаграждение или заплата (в евро)	17) 18) 19) 20) 21) 6)	706 sw	772 sw	384 sw	256 sw	296 sw	372 sw	376 sw	447 sw	334 sw	453 sw	:	:

Образование	Бележка	Сърбия		Турция		Грузия		Молдова		Украйна		ЕС-27	
		2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2019	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.
Преждевременно напускане на системата за образование и обучение: процент от населението на възраст 18—24 години, което е завършило най-много долен курс на средното образование и не участва в по-нататъшно образование или обучение (в %)	1) 2) 8) 5) 4)	5,6	6,3 b	26,7	23,0 bw	8,2 w	7,3 w	16,9 w	19,6 w	:	:	9,9	9,8 b
Публични разходи за образование спрямо БВП (в %)	6) 22) 23)	3,5 sw	3,3 psw	4,0	3,5 sw	3,8 psw	3,6 sw	:	:	5,4 sw	:	5,0 d	:
Процент от населението на възраст 20—24 години, което е завършило най-много долен курс на средното образование, общо	1) 2) 3) 4) 5) 6) 24)	6,4	6,7 b	34,4	29,5 bw	7,9 w	7,3 w	21,2 w	23,3 w	2,9 w	2,7 w	15,7	15,6 b
Процент от населението на възраст 20—24 години, което е завършило най-много долен курс на средното образование, мъже	1) 2) 3) 4) 5) 6)	6,0	7,7 b	36,7	31,6 bw	8,3 w	7,4 w	24,5 w	27,3 w	3,1 w	2,9 w	18,5	18,1 b
Процент от населението на възраст 20—24 години, което е завършило най-много долен курс на средното образование, жени	1) 2) 3) 4) 5) 6)	6,8	5,7 b	32,2	27,3 bw	7,5 w	7,2 w	18,0 w	19,4 w	2,8 w	2,5 w	12,9	12,9 b
Процент от населението на възраст 20—24 години, което е завършило горен курс на средното образование или образование след средно образование, което не е висше, общо	1) 2) 3) 4) 5) 6)	85,4	85,3 b	43,1	47,8 bw	77,3 w	77,2 w	69,4 w	68,2 w	54,9 w	55,2 w	66,8	65,7 b
Процент от населението на възраст 20—24 години, което е завършило горен курс на средното образование или образование след средно	1) 2) 3) 4) 5) 6)	87,5	86,3 b	45,3	51,1 bw	82,4 w	84,0 w	68,7 w	66,4 w	59,6 w	58,9 w	67,5	66,3 b

образование, което не е висше, мъже													
Процент от населението на възраст 20—24 години, което е завършило горен курс на средното образование или образование след средно образование, което не е висше, жени	1) 2) 3) 4) 5) 6)	83,2	84,1 b	40,8	44,5 bw	71,3 w	70,2 w	70,2 w	69,9 w	50,0 w	51,3 w	66,0	65,1 b
Процент от населението на възраст 30—34 години с висше образование, общо	1) 2) 3) 4) 5) 6)	33,0	35,3 b	33,1	35,5 bw	38,2 w	35,5 w	31,5 w	31,8 w	57,1 w	58,0 w	41,1	41,9 b
Процент от населението на възраст 30—34 години с висше образование, мъже	1) 2) 3) 4) 5) 6)	27,1	27,7 b	33,9	36,1 bw	33,6 w	32,3 w	24,3 w	28,6 w	49,7 w	51,4 w	36,0	36,6 b
Процент от населението на възраст 30—34 години с висше образование, жени	1) 2) 3) 4) 5) 6)	39,1	43,2 b	32,2	35,0 bw	42,7 w	38,9 w	38,2 w	34,7 w	64,8 w	64,8 w	46,2	47,2 b

Национални сметки	Бележка	Сърбия		Турция		Грузия		Молдова		Украйна		ЕС-27	
		2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.
Брутен вътрешен продукт													
По текущи цени (в милиони евро)	6) 23)	46 815	53 329	626 742	689 547	13 871 w	15 732 w	10 116 w	11 569 w	137 133 w	168 710 w	13 471 071	14 567 204
На глава от населението (в евро)	6) 23)	6790	7800	7520	8190	3726 w	4242 w	3839 w	4424 w	3285 w	4077 w	30 050	32 520
По стандарти на покупателна способност (СПС) на глава от населението		12 812	14 349	18 325	20 337	:	:	12 977 w	16 069 w	:	:	30 054	32 524
По стандарти на покупателна способност (СПС) на глава от населението спрямо средната стойност за ЕС (ЕС-27 = 100)		42,6	44,2	61,0	62,7	:	:	:	:	:	:	100	100
Реално (като обем) годишно изменение спрямо предходната година (в %)	6) 23)	- 0,9	7,5	1,9	11,4	- 6,8 w	10,5 w	- 8,3 w	13,9 w	- 3,8 w	3,4 w	- 5,6	5,6
Брутна добавена стойност по основни сектори													
Селско стопанство, горско стопанство и рибарство (в %)	6) 23) 25)	7,6	7,6	7,5	6,2	8,3 w	7,4 w	10,8 w	12,3 w	10,8 w	12,7 w	1,8	1,8
Промишленост (в %)	6) 23) 25)	23,4	23,0	25,6	29,1	15,5 w	17,0 w	15,2 w	14,7 w	20,9 w	23,8 w	19,7	20,0
Строителство (в %)	6) 23) 25)	6,6	7,3	5,9	5,7	8,7 w	7,5 w	11,5 w	9,3 w	3,3 w	3,2 w	5,5	5,5
Услуги (в %)	6) 23) 25)	62,4 s	62,2 s	61,0 s	59,1 s	67,5 w	68,1 w	62,5 w	63,6 w	65,0 w	60,3 w	73,0 s	72,7 s

Платежен баланс	Бележка	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.
Нетни (входящи — изходящи) преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) (в милиони евро)	63) 64) 59) 65) 66)	2 938,5 w	3 656,9 w	3 942,6 s	5 832,2 s	498,7 w	783,6 w	133,4 w	322,7 w	- 50,8 w	6 351,5 w	c	- 318 026,0 s
Нетни (входящи — изходящи) преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) (в % от БВП)	63) 64) 67) 23)	c	6,86 s	0,63 s	0,85 s	3,60 sw	4,98 sw	1,32 sw	2,79 sw	- 0,04 sw	3,76 sw	c	- 2,18 s
Нетни (входящи — изходящи) преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) спрямо ЕС-27 (в милиони евро)	68) 59) 65) 69) 66)	c	1 801,0 s	140,6 s	600,5 s	178,9 w	189,7 w	:	:	- 691,7 w	4 748,7 w	c	- 56 205,8 s

Нетни (входящи — изходящи) преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) спрямо ЕС-27 (в % от БВП)	68) 70) 23)	c	3,38 s	0,02 s	0,09 s	1,29 sw	1,21 sw	:	:	- 0,50 sw	2,81 sw	c	- 0,39 s
Парични преводи като % от БВП	71) 72) 23)	4,81 s	:	0,02 s	:	7,34 sw	8,65 sw	8.87 dpsw	:	0,75 psw	:	0,15 s	0,14 s

Външна търговия със стоки	Бележка	Сърбия		Турция		Грузия		Молдова		Украйна		ЕС-27	
		2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.
Дял на износа към държавите от ЕС-27 като стойност от общия износ (в %)	26) 27)	66,2 s	65,8 s	41,1 s	41,1 s	20,9 ew	16,9 sw	66,4 sw	62,5 sw	:	:	:	:
Дял на вноса от държавите от ЕС-27 като стойност от общия внос (в %)	26) 27)	55,6 s	53,9 s	33,1 s	31,1 s	23,0 ew	22,9 sw	45,6 sw	46,6 sw	:	:	:	:
Търговски баланс (в милиони евро)	26) 28) 27)	- 5 019	- 6 279	- 42 293	- 38 925	- 3 838 sw	- 5 171 sw	- 2 572 sw	- 2 166 sw	- 4 438 sw	:	215 288	55 040
Международна търговия със стоки и услуги спрямо БВП													
Внос (в % от БВП)	6) 23)	56,5	62,3	32,2	35,5	56,6 w	59,6 w	51,4 w	57,8 w	40,3 w	41,9 w	42,8	46,7
Износ (в % от БВП)	6) 23)	48,2	54,5	28,7	35,3	37,3 w	43,2 w	27,9 w	30,6 w	38,8 w	40,7 w	46,4	50,5

Публични финанси	Бележка	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.
Общ бюджетен излишък (+) / дефицит (-)	29) 30) 31) 23)	- 8,0 w	- 4,2 ew	- 4,7 w	:	- 9,3 w	- 6,3 w	- 5,1 ew	0,0 ew	- 5,4 w	- 3,3 w	- 6,7	- 4,8
Общ държавен дълг (в %)	32) 29) 33) 31) 34) 23)	57,7 w	57,5 ew	39,8 w	:	60,1 w	49,6 w	33,1 w	32,6 w	60,4 w	49,0 w	90,0	88,0

Финансови показатели	Бележка	Сърбия		Турция		Грузия		Молдова		Украйна		ЕС-27	
		2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.
Годишно изменение на потребителските цени (в %)	35) 36) 37) 38)	1,8 d	4,0 d	12,3 d	19,6 d	5,2 w	9,6 w	3,8 w	5,1 w	2,7 w	9,4 w	0,7	2,9
Частен дълг, консолидиран, спрямо БВП (в %)	39) 40)	:	:	13,0 w	7,6 w	:	:	:	:	:	:	:	:
Общ външен дълг спрямо БВП (в %)	41) 42) 43) 44) 23)	c	75,8 s	60,4 sw	54,3 sw	135,5 sw	124,0 sw	65,5 sw	66,9 sw	74,6 sw	67,8 sw	:	:
Общ дълг в чуждестранна валута спрямо БВП (в %)	45)	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Лихвен процент по задълженията (за една година), на годишна основа (в %)	46) 47) 48) 49) 50) 51) 52)	1,90 w	1,90 w	16,25 w	22,79 w	8,52 w	9,46 w	5,15 w	8,50 w	7,89 w	7,67 w	:	:
Лихвен процент по депозитите (за една година), на годишна основа (в %)	46) 53) 48) 54) 55) 50) 56) 57)	0,10 w	0,10 w	13,51 w	17,85 w	8,46 w	9,13 w	0,15 w	4,50 w	7,22 w	6,95 w	:	:
Стойност на резервните активи (включително злато) (в милиони евро)	48) 41) 42) 43) 58) 59)	13 491,7 w	16 454,5 w	81 937,5 w	94 006,1 w	3532,4 w	3787,3 w	3082,9 w	3445,8 w	23 711,1 w	27 294,4 w	:	:
Международни резерви — еквивалент в месеци на внос	60) 48) 41) 42) 61) 62)	6,1 sw	:	4,9 sw	6,3 sw	5,4 sw	4,8 sw	7,1 sw	:	:	:	:	:

Бизнес	Бележка	Сърбия		Турция		Грузия		Молдова		Украйна		ЕС-27	
		2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.
Индекс на промишленото производство (2015 г. = 100)	73) 74) 75) 76)	111,0	118,5	115,4	135,6	:	:	107,1 w	120,3 w	102,7 w	105,0 w	98,5	107,5

Инфраструктура	Бележка	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.
Гъстота на железопътната мрежа (линии в експлоатация на хиляда km ²)	77) 78) 79) 80) 81) 82)	37,9 sw	38,1 sw	13,3 sw	13,5 sw	22,6 sw	22,2 sw	34,0 sw	34,0 sw	32,8 sw	32,7 sw	:	:
Дължина на магистрали (в километри)	83)	928	928 w	3523	3532	208 w	263 w	:	:	15 w	15 w	:	:

Енергетика	Бележка	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.	2020 г.	2021 г.
Нетен внос на енергия спрямо БВП	84)	2,9 s	4,0 s	3,3 s	5,2 s	1,0 sw	1,8 sw	:	:	:	:	1,6 s	2,7 s

Източник: Евростат и/или статистическите органи на държавите, обхванати от процеса на разширяване

: = не е налично

b = прекъсване в динамичните редове

c = поверителна стойност

d = определението се различава

e = приблизителна стойност

f = прогноза

p = временни данни

s = прогноза на Евростат

w = данни, предоставени от националния статистически орган или на негова отговорност и публикувани „във вида, в който са“ и без никакви гаранции по отношение на тяхното качество и на спазването на правилата на статистическата методика на ЕС.

z = не се прилага и следователно равно на 0

Бележки под линия:

- 1) Северна Македония: новият регламент за интегрирана европейска социална статистика не е приложен.
- 2) Босна и Херцеговина: от януари 2020 г. изследването на работната сила в Босна и Херцеговина се провежда непрекъснато през цялата година, като данните се публикуват на тримесечие. Също така от 2020 г. се извършва процедура за калибриране на теглото в съответствие с оценките на населението по петгодишни възрастови групи и пол.
- 3) Босна и Херцеговина: от януари 2021 г. Агенцията за статистически данни на Босна и Херцеговина започна да прилага новата, преработена методика на изследването на работната сила. Преработването на изследването се извърши въз основа и в съответствие с новия регламент на Европейския парламент и на Съвета, който влезе в сила на 1 януари 2021 г. С въвеждането на новата, преработена методика на изследването на работната сила от януари 2021 г. динамичните редове от данни, публикувани през предходната година, бяха прекъснати.
- 4) Турция: * в HLFS динамичните редове не са съпоставими с предходните години поради корекциите в определението, обхвата и структурата на изследването за 2021 г.
- 5) Турция: годишни резултати от изследването на работната сила.
- 6) Украйна: данните изключват временно окупиранията територия на Автономна република Крим, град Севастопол и частите от Донецка и Луганска област, които са временно

окупирани.

- 7) Украйна: определяне на броя на икономически активното население от 2019 г. — работна сила.
- 8) Босна и Херцеговина: от 2020 г. нататък ИПС се провежда на тримесечна база, което води до прекъсване в динамичните редове в сравнение с резултатите от предходни години. С въвеждането на новата преработена методика на изследването на работната сила (Регламент (ЕС) 2019/1700; Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2240) от януари 2021 г. динамичните редове от данни, публикувани през предходната година, беше прекъсната. Това означава, че данните за 2020 г. и 2021 г. също не са съпоставими.
- 9) Украйна: данните изключват временно окупираната територия на Автономна република Крим, град Севастопол и частите от Донецка и Луганска област, които са временно окупирани.
- 10) Грузия: от 2020 г. — NACE Rev.2, преди 2020 г. — NACE Rev. 1.1.
- 11) Черна гора: данните показват броя на служителите в публичния сектор като дял от общия брой на заетите лица.
- 12) Северна Македония: в публичния сектор са включени данни: други (смесени, колективни, държавни, неопределени)
- 13) Босна и Херцеговина: публичният сектор включва раздели О, Р и Q на NACE Rev. 2, а частният сектор включва други раздели на NACE.
- 14) Черна гора: прекъсване в динамичните редове, тъй като преди само служителите отговаряха на този въпрос; от 2018 г. всички заети лица отговарят на този въпрос.
- 15) Украйна: лица на възраст 15 и повече години.
- 16) Грузия: лица на възраст 15 и повече години.
- 17) Сърбия: възнагражденията и заплатите са извлечени от административни източници (регистри на данъчната администрация). Средните доходи се изчисляват въз основа на общия размер на начислените доходи за отчетния месец и броя на наетите лица в еквивалент на пълно работно време (ЕПРВ).
- 18) Албания: източник на информация: Главна дирекция „Данъчно облагане“, платци на социалноосигурителни вноски; изчисления на INSTAT.
- 19) Босна и Херцеговина: нетни доходи.
- 20) Турция: източник: Изследване на доходите и условията на живот.
- 21) Молдова: включва звена с 1 или повече служители.
- 22) Грузия: БВП се изчислява съгласно системата от национални сметки (СНС) от 2008 г.
- 23) Грузия: въз основа на СНС от 2008 г.
- 24) Грузия: изключени са лицата без образование.
- 25) Грузия: изчисленията се извършват в съответствие със статистическата класификация на икономическите дейности в Европейския съюз (NACE Rev. 2).
- 26) Молдова: от януари до август.
- 27) Грузия: данни, конвертирани в евро от Евростат.
- 28) Украйна: данните изключват временно окупираната територия на Автономна република Крим, град Севастопол и частите от Донецка и Луганска област, които са временно окупирани.
- 29) Албания: прогнози на Министерството на финансите и икономиката.
- 30) Украйна: изменени данни на касова основа (Ръководство за държавната финансова статистика, 2014 г.).
- 31) Украйна: данните изключват временно окупираната територия на Автономна република Крим, град Севастопол и частите от Донецка и Луганска област, които са временно окупирани.
- 32) Черна гора: предварителни данни. Окончателните данни ще бъдат на разположение преди края на март 2021 г.
- 33) Босна и Херцеговина: в края на годината (31 декември).
- 34) Украйна: държавен и гарантиран от държавата дълг.
- 35) Босна и Херцеговина: инфлация на потребителските цени.
- 36) Молдова: инфлация на потребителските цени.
- 37) Украйна: данните изключват временно окупираната територия на Автономна република Крим, град Севастопол и частите от Донецка и Луганска област, които са временно окупирани.
- 38) Грузия: инфлация на потребителските цени.

- 39) Босна и Херцеговина: данни за парично-финансовите институции.
 - 40) Турция: данните обхващат дълговите ценни книжа и заемите.
 - 41) Босна и Херцеговина: въз основа на Ръководството на МВФ по платежния баланс, 6-то издание.
 - 42) Турция: среден годишен обменен курс за превръщане в евро.
 - 43) Молдова: конвертира се от щатски долари в евро по средногодишни обменни курсове, съгласно Националната банка на Молдова.
 - 44) Украйна: активи и дълг, конвертирани от щатски долари в евро, като се използват кръстосани курсове в края на отчетната година. Данните изключват временно окупираната територия на Автономна република Крим, град Севастопол и частите от Донецка и Луганска област, които са временно окупирани.
 - 45) Албания: външен дълг (включително ПЧИ).
 - 46) Черна гора: среднопретеглен действителен лихвен процент, неизплатени суми, годишно.
 - 47) Албания: среднопретеглен процент, приложен към новите заеми за 12 месеца през съответния месец, за 12-месечен падеж.
 - 48) Северна Македония: в края на годината (31 декември).
 - 49) Босна и Херцеговина: краткосрочни лихвени проценти по задълженията в национална валута към нефинансови предприятия (среднопретеглена стойност).
 - 50) Молдова: лихвеният процент се определя от Националната банка на Молдова (НБМ), считано от 2001 г. НБМ прилага метода на лихвения „коридор“: най-високият лихвен процент се прилага за овърнайт кредитите, най-ниският за овърнайт депозитите. Стойности в края на годината.
 - 51) Украйна: среднопретеглен лихвен процент по всички инструменти за рефинансиране на Националната банка.
 - 52) Грузия: търгове за рефинансиране на кредити.
 - 53) Албания: лихвеният процент по депозитите представлява среднопретеглената ставка за наскоро приетите депозити през съответния месец, за 12-месечен падеж.
 - 54) Босна и Херцеговина: лихвени проценти по безсрочни депозити в национална валута на домакинствата (среднопретеглена стойност).
 - 55) Турция: Средномесечни данни. Овърнайт депозитно улеснение.
 - 56) Украйна: Разпространение на депозитни сертификати на Националната банка на Украйна.
 - 57) Грузия: търгове за депозитни сертификати.
 - 58) Украйна: активи и дълг, конвертирани от щатски долари в евро, като се използват кръстосани курсове в края на отчетната година.
 - 59) Украйна: временно окупираната територия на Автономна република Крим, град Севастопол и частите от Донецка и Луганска област, които са временно окупирани, са изключени от данните за външния сектор.
 - 60) Албания: края на август 2021 г.;
- януари—юни 2021 г.
- 61) Турция: среден годишен обменен курс за превръщане в евро. Считано към третото тримесечие на 2021 г. Считано към октомври 2021 г.
 - 62) Молдова: конвертира се от щатски долари в евро по обменните курсове в края на годината, съгласно Националната банка на Молдова. Конвертира се от щатски долари в евро по средногодишни обменни курсове, съгласно Националната банка на Молдова.
 - 63) Босна и Херцеговина: въз основа на Ръководството на МВФ по платежния баланс, метод активи — пасиви
 - 64) Молдова: конвертира се от щатски долари в евро по средногодишни обменни курсове, съгласно Националната банка на Молдова.
 - 65) Украйна: от 2021 г. насам Националната банка на Украйна подобри съставянето на преките чуждестранни инвестиции, в контекста на което реинвестираната печалба на нефинансовите предприятия е включена в данните за потоците и салдата на ПЧИ. Поради това данните за ПБ, МИП и ПЧИ за периода 2015—2020 г. бяха преразгледани.
 - 66) Украйна: от 2021 г. насам Националната банка на Украйна подобри съставянето на преките чуждестранни инвестиции, в контекста на което заемите между свързани предприятия са включени в данните за потоците и салдата на ПЧИ. Поради това данните за ПБ, МИП и ПЧИ за периода 2015—2020 г. бяха преразгледани.
 - 67) Украйна: данните изключват временно окупираната територия на Автономна република Крим, град Севастопол и частите от Донецка и Луганска област, които са временно окупирани. От 2021 г. насам Националната банка на Украйна подобри съставянето на преките чуждестранни инвестиции, в контекста на което реинвестираната печалба на нефинансовите предприятия е включена в данните за потоците и салдата на ПЧИ. Поради това данните за ПБ, МИП и ПЧИ за периода 2015—2020 г. бяха преразгледани.

- 68) Босна и Херцеговина: въз основа на Ръководството на МВФ по платежния баланс, 6-то издание и Ръководните дефиниции на ОИСР за преки чуждестранни инвестиции, 4-то издание
- 69) Украйна: данните за ПЧИ бяха преизчислени, за да се вземат предвид държавите — членки на ЕС-27, и се изключат данните за Обединеното кралство.
- 70) Украйна: данните изключват временно окупираната територия на Автономна република Крим, град Севастопол и частите от Донецка и Луганска област, които са временно окупирани. Данните за ПЧИ бяха преизчислени, за да се вземат предвид държавите — членки на ЕС-27, и се изключат данните за Обединеното кралство. От 2021 г. насам Националната банка на Украйна подобри съставянето на преките чуждестранни инвестиции, в контекста на което заемите между свързани предприятия са включени в данните за потоците и салдата на ПЧИ. Поради това данните за ПБ, МИП и ПЧИ за периода 2015—2020 г. бяха преразгледани.
- 71) Молдова: конвертира се от щатски долари в евро по средногодишни обменни курсове, съгласно Националната банка на Молдова. Лични трансфери.
- 72) Украйна: данните изключват временно окупираната територия на Автономна република Крим, град Севастопол и частите от Донецка и Луганска област, които са временно окупирани. Предишни данни.
- 73) Албания: дейност B_D
- 74) Молдова: от 2016 г. индексът на обема на промишленото производство се коригира сезонно с броя на работните дни и сезонния характер, динамичните редове бяха коригирани.
- 75) Украйна: корекция за ефекта от календарните дни на динамичните редове от индекси спрямо средната месечна стойност на базата. (2016) годината се извършва с помощта на програмата DEMETRA+, като се използва методът TRAMO/SEATS.
- 76) Украйна: данните изключват временно окупираната територия на Автономна република Крим, град Севастопол и частите от Донецка и Луганска област, които са временно окупирани.
- 77) Данните са взети от Републиканския геодезически институт.
- 78) Босна и Херцеговина: вътрешните води се оценяват на 210 km².
- 79) Турция: само основни линии. Стойностите на площта се изчисляват въз основа на класификациите Corine и се адаптират към LUCAS. Сроктът на актуализиране на данни по Corine е 6 години.
- 80) Молдова: включително Приднестровския регион. Считано към края на годината.
- 81) Молдова: включително Приднестровския регион. Считано към края на годината. Включително влажни зони.
- 82) Украйна: данните изключват временно окупираната територия на Автономна република Крим, град Севастопол и частите от Донецка и Луганска област, които са временно окупирани. Данни на Държавната служба по геодезия, картография и кадастър на Украйна. Данните се предоставят в съответствие с новата класификация на типовете земя.
- 83) Украйна: данните изключват временно окупираната територия на Автономна република Крим, град Севастопол и частите от Донецка и Луганска област, които са временно окупирани.
- 84) Грузия: данни, конвертирани в евро от Евростат въз основа на СНС за 2008 г.